

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:r 9

Okt.-Nov.

1958

Pris 1 krona

Status

Egen import ger bästa råvaror
till förmånligaste priset

Köp dessutom med 25-rabatt.

Vår katalog har utökats med nya arbetsuppgifter så att den nu omfattar bortåt 200 artiklar.

Köper Ni 25-förpackning reduceras priset med 10 % — en speciell förpackningsform för sjukhus och större förbrukare.

Har Ni provat vår RAMBI-BAST

Kan levereras i 25 olika färger

Med Rambast lindar Ni själv en dekorativ skärm till någon av våra tjugiga lampor. All armatur är S-märkt.

Begär vår kompletterade katalog

HOBBYMATERIAL

Pilgatan 9, Malmö C

Tel. växel 734 75

Utställning: Östra Tullgatan 2

...å jag

fick platsen,

förstås,

för

jag

har

läst

hos

BREVSKOLAN

för bildning

och utbildning

STOCKHOLM 15

Skånska Banken

Huvudkontor: Malmö

Kan kroppen tillföras jod vid tandborstning?

Vetenskapen ger svar

Man har fastslagit att jod är ett livsnödvändigt ämne, som dagligen måste tillföras kroppen. Inom vissa geografiska områden är jorden och vattnet jodfattiga, varigenom födan kommer att innehålla för litet jod.

Radioaktiv jodisotop användes vid vetenskaplig undersökning. Genom märkning av tandkräm med jodisotopen J^{131} i form av natriumjodid ha svenska läkare vid en undersökning kunnat påvisa att:

1. Vid tandborstning under två min. med jodhaltig tandkräm kan beräknas att organismen upptager 6,2 % av tillförd jodmängd.

2. Upplagring av jod sker i munslemhinnan.

Om Ni borstar tänderna med jodhaltig tandkräm

är det vetenskapligt bevisat att Er organism tillföres jod och att denna jod stannar upp till 1,5 tim. i munslemhinnan.

Det är jod som gör skillnaden! Jod-Kaliklora har en förstklassig tandkräms alla goda egenskaper och innehåller dessutom jod i form av vita, lösliga jodsalter, som resorberas av tandkött och munslemhinna. Borsta och massera tandköttet mycket noggrant.

En bra tandkräm
som dessutom innehåller

JOD

Kontrollmärke
lagligen skyddat

21:a årg.

Nr 9 - 1958

okt. — nov.

Ansv. utg.: EINAR HILLER

Redaktör: AKE ROOS

Ägare:

De Lungsjukas Riksförbund
Box 4149, Stockholm 4

REDAKTION:

Kocksgatan 15, Stockholm SÖ
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Prenumerationspris:
Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

Annonspriser:
Omslagets sista sida 500:—
1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:
58 mm spaltbredd 65 öre mm.
90 mm spaltbredd 90 öre mm.

UR INNEHÅLLET:

HJÄRTKLAFF AV PLAST	5
ETT FRANSKT SKÅ-EDEBY	10
JÄKT OCH NEUROS	12
BLODOMLOPPETS UPPTÄCKT	13
VÄRLDSHÄLSOORGANISA- TIONEN	16
BARNSJUKDOMEN PSEUDOKRUPP	17
OPERATION FÖRBEREDS	18
(Bilduppslag)	
NÖDVÄNDIGT ATT LEVA	20
(Novell av Ingvar Wahlén)	
SCHACK	31

OMSLAGSBILDEN:
Höstlov över Stockholm
(Foto av H. Backofen)

Resistenta bakterier

Mikrobiologer från hela världen har under den gångna sommaren varit samlade till kongress i Stockholm. Kongressdeltagarna kunde med all rätt glädja sig åt många och betydelsefulla framsteg på sitt medicinska område, men det fanns också några dystra moln på framtidshimlen, som dämpade optimismen.

För bara så där ett decennium sedan kände världen en samstämmig och odelad tacksamhet för de nya "undermedicinerna", de antibiotiska medlen, som inte bara snabbt oskadliggjorde sjukdomsalstrande bakterier — främst kocker — utan även föreföll helt ofarliga för människan. Tron på de nya preparaten visade sig dock snart vara överdriven. Det dröjde inte länge förrän man upptäckte att vissa bakterier motstod medlen och bildade resistenta bakteriestammar.

På mikrobiologkongressen debatterades de resistenta stafylokokstammar, som utvecklats på sjukhus världen över. De tycks inte kunna utrotas trots intensiva försök och fullgod hygien. Bl. a. framhölls det på kongressen, att sjukhuspersonal går omkring som kroniska bacillbärare med stafylokokker i näsans slemhinnor. Patienter som läggs in på sjukhusen riskerar att nedsmittas, och om deras motståndskraft redan är nedsatt genom den primära sjukdomen eller genom antibiotisk behandling mot denna, kan den nya infektionen bli nog så allvarlig. (Och antibiotika hjälper ju inte mot den, då den orsakats av resistenta bakterier.)

Dessutom fruktar fackmännen, att sjukhus-stafylokokkerna skall få sällskap med resistenta streptokocker, bakterier, som är betydligt farligare än de förstnämnda och skuld till flera svåra infektionssjukdomar.

Tuberkulosen orsakas ju inte av kocker utan av en bacill, men även tuberkelbacillen kan som bekant påverkas av ett antibiotikum, streptomycinet. Vetenskapsmännen befarar därför att de en dag tvingas konstatera, att tbc börjat spridas av en på sätt och vis ny tuberkelbacill, en bacill, som blivit resistent för streptomycinet. Om inget nytt preparat kommit fram till dess, skulle vi få en skrämmande ökning av såväl tbc-frekvensen som tbc-dödligheten.

Det är förresten inte endast resistensproblemet, som naggat den "antibiotiska" optimismen i kanten. Antibiotika angriper nämligen både vän och fiende, de skadar såväl de sjukdomsalstrande som de nyttiga bakterierna i tarmen. Detta rubbar den fysiologiska balansen och kan bl. a. medföra vitaminbrist. De bakterier som normalt finns i tarmen producerar t. ex. sådant vitamin, som reglerar blodets förmåga att levra sig.

En ökning av olika svampinfektioner påstås också vara en beklaglig följd av rubbningar i tarmfloran, orsakade av antibiotika.

Även om de antibiotiska medlen bildat epok i medicinens historia, även om de räddat och fortfarande räddar otaliga människoliv är de således inte utan brister och begränsningar. Deras nytta kommer också att avta allt eftersom fler bakterier blir resistenta för dem. I längden räcker det inte heller med ständigt nya antibiotika, nej, det krävs i stället ett helt nytt slags medel.

Så anser dagens forskare, och deras mål är preparat, som inte direkt angriper bakterierna utan i stället stimulerar kroppens egen produktion av olika antikroppar. Medan man väntar på sådana preparat, söker man dessutom efter antibiotika,

LO, TCO och de handikappade

En jämförelse mellan de handikappades situation för 15—20 år sedan och i dagens samhälle ger klart vid handen, att en väsentlig förbättring inträtt. En rad åtgärder syftande till att stärka de handikappades konkurrenskraft på arbetsmarknaden har genomförts. Vi har fått möjligheter till arbetsträning och yrkesprövning, en vidare ram än tidigare för yrkesutbildning, ekonomiskt stöd för dylik utbildning eller i form av näringshjälp, en i stort sett god arbetsvårdande och kurativ verksamhet och, om också än i blygsam omfattning, begynnande skyddad verksamhet för de svårast handikappade. Planering, avseende anordningar för en fullständig medicinsk rehabilitering pågår som bekant även på skilda håll i landet. Dessa anordningar, som förvisso i många fall är i behov av att ytterligare förbättras, utvecklas och kompletteras, är emellertid redan

som verkar specifikt, som angriper endast de aktuella sjukdomsbakterierna, medan t. ex. tarmens nyttiga bakterier lämnas oskadade.

Mikrobiologernas farhågor visar att framtiden ännu är oviss i fråga om tuberkulosen. Denna är ännu inte besegrad som folksjukdom, och det vore oklokt att med stöd av de senaste årens sjunkande dödssiffror bagatellisera faran för framtiden. Sjukdomens successiva reträtt kan ännu vända sig i en allvarlig offensiv. Tuberkelbaciller, som blivit resistenta för såväl streptomycin som de kemoterapeutiska medel, som nu användes, skulle snabbt kunna rasera de hittills gjorda framstegen i tuberkuloskampen, om de dök upp innan läkervetenskapen fått fram en ersättning för de nuvarande tbc-medlen. Vaksamheten och beredskapen får därför inte slappna. En reservationslös optimism skulle kunna bli ödesdiger.

AKE ROOS

Ordföranden i samarbetskommittén för partiellt arbetsföra i Örebro län, Gunnar Björck, har tillstått oss vidstående synpunkter på fackföreningsrörelsen och de handikappades arbetsproblem.

nu av utomordentligt värde för de handikappade.

De upprustande åtgärderna måste följas av den andra fasen, social och ekonomisk rehabilitering, främst då en god arbetsanställning eller andra utkomstmöjligheter. En verklig lösning av denna fråga kan åstadkommas endast genom en aktiv medverkan av arbetsmarknadens båda parter, alltså även arbetstagarna, genom deras organisationer.

◇

Den fackliga rörelsen — innefattande både arbetarnas och tjänstemännens organisationer — har utvecklats till en maktfaktor med djuptgående inflytande på samhällsutvecklingen. Speciellt på det socialpolitiska området har det framstått som naturligt och fullt i linje med fackföreningsrörelsens primära uppgift att tillvarata de anställdas intressen gentemot arbetsgivarna, att på det politiska planet påverka utvecklingen så att ansvaret för den enskildes väl, då sjukdom, olycksfall, arbetslöshet eller andra olyckor omöjliggör självförsörjning och ett normalt liv, solidariskt bäres av samhället, dvs. alla tillsammans.

En förutsättning för en lösning av de handikappades arbetsproblem är att fackföreningsrörelsen anlägger samma syn här, i samhällssolidaritetsens tecken en allas lika rätt till arbete och ett med andra samhällsgrupper likvärdigt liv. Skyldigheten att försörja sig genom eget arbete, så långt möjligheten därtill finns, måste vara opplösligt förbunden med motsvarande rätt till arbete, så långt förutsättningar för en produktiv arbetsinsats finns. I motsatt fall skulle vårt s. k. välfärdssamhälle vila på en ohållbar grund. Sannolikt vill ingen bestrida riktigheten av detta, teoretiskt, men här gäller, att fackföreningsrörelsen i praktisk handling visar sin solidaritet gent-

(Forts. sid. 26)

Förslag om ny tbc-förordning

Medicinalstyrelsen har föreslagit regeringen en omfattande revision av epidemilagen, lagen om åtgärder mot utbredning av könssjukdomar och tuberkulos-förordningen. Eftersom de problem som här möter i stort sett är likartade, bör det övervägas att sammanföra alla erforderliga bestämmelser i en lag. Det skulle göra lagstiftningen mera överskådlig.

Beträffande lex veneris är det särskilt aktuellt med åtgärder som kan leda till ett effektivare bekämpande av gonorrén, framhåller medicinalstyrelsen. Trots de stora medicinska framsteg som gjorts i fråga om behandlingen av denna sjukdom visar den inte samma tillbakagång som övriga veneriska sjukdomar. Antalet fall av gonorré har under de senaste åren hållit sig tämligen oförändrat vid 13.000—15.000.

Vad den nuvarande tbc-förordningen angår är det enligt medicinalstyrelsen en brist att hälsovårdsnämnderna — som dock kan framtvinga undersökning av misstänkta fall — inte har rätt att avstänga smittfarliga från t. ex. yrkesutövning, då sådant anses motiverat. Endast den som sysslar med mjölkhantering kan f. n. avstängas. Samma avstängningsbehov kan föreligga även beträffande andra livsmedelsarbetare, skolbusschaufförer m. fl.

Status julnummer

Status julnummer 1958 kommer snart att lämna tryckpressarna för att distribueras ut över landet. Det rikhaltiga innehållet rymmer bl. a. en artikel av göteborgsdocenten Ola Obrant om Rävlanda sanatorium, det svenska specialistsjukhuset för urogenitaltuberkulos. Vidare kan nämnas att Sven Stolpe redogör för bakgrunden till sin succéroman "I dödens väntrum", och att Sture Wahlström skriver om Japan och japanerna i en mångfacetterad uppsats.

Den skönlitterära "avdelningen" representeras av tre noveller av bl. a. Sven O. Bergkvist. En prosadikt är signerad av nobelpristagaren Juan Ramón Jiménez, och signaturen Bang medverkar med ett ovanligt roligt kåseri.

Hjärtklaff ersätts med plast

Dagens Nyheter berättar i en nyhetsartikel att en hjärtklaff av plast opererats in på en hund.

En hjärtklaff av plast har opererats in i hjärtat på en hund och ersätter nu hundens riktiga hjärtklaff, meddelar dr Rickard J. Botham, ledare för ett forskarlag vid Wisconsin-universitetet. Han förklarar att man hoppas kunna använda den nya plastklaffen också på människor. Innan några sådana försök görs måste man dock göra ytterligare experiment på djur. Hjärtklaffen av plast, som överfördes till hunden, var tillverkad av professor Ronald L. Daggert vid universitetets ingenjörsavdelning.

Socialhjälp och moral på Nya Zeeland

Förste byråsekreterare Sara Björkman-Carlsson, som på ort och ställe studerat Nya Zeelands socialpolitik redogör för sina iakttagelser i *Sociala Meddelanden*. I följande avsnitt avslöjar hon de för en svensk horribla moraliska krav som ställs som villkor för en del sociala förmåner.

Sociallagstiftningen domineras av socialförsäkringslagen (the social security act) i vilken lag — förutom bestämmelser om hur hälso- och sjukvården skall vara organiserad och hur finansieringen skall ske — ett konsekvent system utformats för hjälp i form av kontanta bidrag vid alla tänkbara behov. Administrationen sker utan medverkan av kommunala organ. Staten har regionala och lokala organ över hela landet, dit hjälpsökande kan anmäla sig. Man har en smidig organisation; på småplatser kan den hjälpsökande vända sig till postkontoret, som förmedlar ansökan till närmaste lokala ombud. Beslutanderätten utövas av tre ämbetsmän, vilka tillsammans bildar socialförsäkringskommissionen. Deras beslut kan inte överklagas såvida ej är fråga om att bedöma graden av invaliditet för sökande av invalidpension.

Som villkor för vissa förmåner, till exempel ålderspension, änkebidrag och invalidpension, gäller att sökanden skall vara känd för god moralisk karaktär och ett nyktert liv ("good moral character and sober habits"). Hur dessa principer praktiskt tillämpas är det svårt att bilda

sig en uppfattning om. Barnavårdstjänstemän, som hade kontakt med mödrar till barn utom äktenskap uppgav, att bestämmelsen tillämpades mycket rigoröst. En änka till exempel som fick ett barn utom äktenskapet berövades enligt deras uppgift änkebidraget med motiveringen att hon ej levde ett moraliskt liv. En ledamot av socialförsäkringskommissionen däremot förklarade att tolkningen i allmänhet var mycket liberal; om en änka får ett barn utom äktenskapet tillställs hon först ett "varningsbrev", då "ett barn kan vara en ren olyckshändelse". Uppgifter om bidragsmottagarens moraliska leverne uppgavs komma från granar och närstående.

Kvinnor som separerat från sina män kan efter prövning få bidrag motsvarande änkebidrag, dock endast om de övergett av sina män, "deserted women". Frågan hur man bedömde de fall där hustrun tagit initiativ till sammanlevnads hävande möttes av förvåning; i sådant fall kunde och borde hon naturligtvis inte påräkna samhällets hjälp, hon kunde ju alltid gå tillbaka till mannen.

Skall man skratta eller gråta åt slikt? Hur som helst bör vi vara uppriktigt tacksamma för att kyrkan och dess etiska värderingar inte har något större inflytande på den socialpolitiska verksamheten i vårt land. Dock bör vi inte glömma att svensk socialpolitik i stället gärna tillber en annan gud, eller kanske rättare ett nationalhelgon, nämligen S:t Byråkratius. Vi har förvisso ingen anledning att slå oss för vårt sociala bröst, då vi diskuterar t. ex. Nya Zeeland. Trots det groteska och beklämmande moraliserandet ligger detta land ordentligt före oss i många sociala avseenden — inte minst då det gäller understödsbeloppens storlek inom olika hjälpområden.

Läkarintygen och socialhjälpen

I *Socialmedicinsk Tidskrift* skriver distriktsläkare Wilhelm Rasch, Stockholm, om läkarnas brydsam-

ma mellanställning, då det gäller att utfärda eller att vägra läkarintyg för socialhjälp.

Läkarens uppgift har i alla tider varit att i främsta rummet upptäcka sjukdom och efter bästa förmåga ge hjälp och bot. En andra sats är primum esse nil nosere, aldrig skada. Efter dessa normer arbetar den svenska läkarkåren. Nu är läkarintyget om nedsatt eller obefintlig arbetsförmåga endast en av de faktorer, som läkaren använder för att råda bot för sjukdom och svaghet, men det måste medges en synnerligen väsentlig faktor. Utan ekonomisk ryggrad kan den sjuke vare sig få mat, bostad eller medicinsk hjälp för sin sjukdom. Det ligger alltså ett tungt ansvar på en läkare att samvetsgrant bedöma den sjukets tillstånd i förhållande till hans arbete. Om doktorn nekar den hälsobringande åtgärd som intyget medför kan det ha till följd att en sjuk människa helt kan komma att gå under. Detta måste vara läkarens viktigaste position och den som är ledande för hans diagnostiska handlande och hans tankegång vid utfärdandet av intyget. Först i andra hand har läkaren rätt att misstro sin patient och genom ett tänkande efter polisiära banor söka avslöja eventuella försök till bedrägligt utnyttjande av läkarintyget.

Tyvärr måste det konstateras att samhället ej för närvarande är rustat för att arbeta efter de medicinska linjer, som från läkarens synpunkt anses som rationella. Då nödgas läkare och socialvård göra kompromisser, som ej alltid för individen är idealiska och kanske i längden rent skadliga.

Som det nu är kan endast konstateras att läkarintygen ej alltid motsvarar verkligheten, då den nödvändiga samarbetsapparaten med socialvården i fältet ej existerar. Läkarna måste för att själva gardera sig mot läkarens dödssynd: att skada den sjuke, ofta skriva intyg i tveksamma fall till den sjukets förmån och det slutliga avgörandet ligger alltså ej i handen på läkaren utan på den till vilken intyget är ställt — socialvården. Det är socialvårdens sak att genom socialpoli-

(Forts. sid. 26)

UR PRESSEN

Den girige Svanen från Pesaro

Av GUNNAR HÖRBERG

Den store italienske operakompositören Rossini, Svanen från Pesaro som han ibland kallades, mottog en dag i sitt hem år 1814 en parfymdoftande biljett på vilken några franska ord var nedpräntade:

En dam som kommit från Neapel till Milano för att lära känna den Maestro som med sin musik lagt en värld för sina fötter, väntar Er i kväll på La Scala i parkettloge nr 9, för att säga er vad hon inte vågar anförtro pappret.

Mèlanie D.

Rossini ögnade igenom raderna. De använder min musik som förevändning när de är ute efter min person, mumlade han.

— Det kom en ängel hit till Milano i går Gioacchino sa en av vänerna senare på dagen.

— Så...?

— En fransyska. Jag såg henne förresten på La Scala på kvällen. Underskön! Gissa vem hon är?

— Det är inte lätt att säga.

— Hon heter Mèlanie.

— Mèlanie?

— Just det. Mèlanie Dambremont, franska ambassadörens älskarinna.

— Verkligen?

Rossini förstod att damen måste vara identisk med den dam som sänt honom en biljett på morgonen.

— Se här! sa han och överräckte biljetten till vännen.

Denne studerade innehållet med stigande förvåning. När han kom till namnteckningen i nedre vänstra hörnet bet han sig i läppen.

Rossini gick till La Scala den kvällen. Han uppsökte loge nr 9. Men där fann han ingen underskön dam väntande på sig, logen var tom. Han slog sig i alla fall ned och satt kvar till dess första akten var över. Då öppnades dörren! En av operans vaktmästare kom in och överräckte en biljett. På den stod:

Maestro.

Fru Mèlanie Dambremont ber genom undertecknad om ursäkt för att

Gioacchino Rossini

ni fått vänta på henne förgäves. Det hela beror på att hon ännu inte har rest från Neapel och nog aldrig kommer till Milano därför att hon inte existerar.

Högaktningsfullt
Primo Aprile

Det hela hade varit ett aprilskämt, iscensatt av vännerna.

Historiens första del var annars inte otrolig. Det kunde ha varit så, att en vacker okänd dam sänt Rossini en biljett med nyss relaterade innehåll. Han var omsvärmad av kvinnor på alla kanter.

Han var bara sjutton år då en dam i Bologna, en mycket vacker dam för övrigt, signora Giuditti Peticare, gift med en rik men inte särskilt klipsk advokat, allvarligt förälskade sig i honom. Hon utbrast:

— Åh, Gioacchino! Alla fruntimmer är galna i dig! Och så räddade hon honom genom att ta honom med sig till Venedig. De hade då fått den

om deras verkliga förhållande ovetande maken-advokatens välsignelser.

Rossini hade oerhört lätt för att komponera. Han var en lättjefull person som trivdes med att ströva omkring på gatorna och göra — ingenting. Ändå skapade han en mängd musik. Han var en kvinno- karl. En epikuré. Han var ett snille som kompositör, därtill var han en gourmet. Och som sådan av yppersta slag. Under sina ungdomsår hade han relativt goda inkomster, men unnade sig en hög standard och hade följaktligen också stora skulder.

En av Milanos största och mest ansedda delikatesshandlare tillhörde fordringsägarskaran. Summan hade stigit till niohundra sjuttioåtta lire. Gioacchino gjorde sig aldrig omäcket att betala. Ostronhandlaren avgudade honom. Varför skulle han då betala? Först då ostronhandlaren stämde honom kom han på andra tankar.

— Vad i himmelens namn! Har Bartolo — han kallade ostronhandlaren Bartolo efter en av sina operafigurer — har Bartolo blivit spritt språngande galen!?

En morgon knackade det på dörren. En polisman följd av Bartolo trädde in. Rossini hade inte stigit upp. Sittande i sängen gjorde han en gest av förtvivlan.

— Jag är djupt bedrövad mina herrar, men idag, just idag är jag inte alls stadd vid kassa.

— Det var tråkigt för er det unge man. Vill ni vara god att stiga upp och följa med oss på en liten promenad!

Rossini blev vit som ett lakan.

— Vart — vart då...?

— Till bysättningshäktet!

— Bartolo! Rossini gav fordringsägaren en skakad blick. Bartolo blev förlägen.

— Får jag tala med er Maestro — mellan fyra ögon? sa han lågt.

Under samtalet framgick att det inte var för slantarnas skull som Bartolo stämt Rossini. Visst inte! Det gällde viktigare saker än så. Bartolo var allvarligt kränkt. De verk som han skapat hade inte uppmärksamats av Rossini på annat sätt än att han rynkat på näsan åt dem. Bartolo hade ett förslag. Om

(Forts. sid. 30)

KULTURELLT

DLR:s socialkurs på Bommersvik

För sextonde gången i följd arrangerade De Lungsjukas Riksförbund i sommar sin socialvårdskurs på Bommersvik, denna gång med ett rekordartat stort deltagande — inte mindre än 57 deltagare hade anmälts. Liksom alltid hade förbundet tur med väderleken, varför deltagarna kunde glädja sig åt sol och vackert väder under de dagar kursen pågick mellan den 24 juli och den 2 augusti.

Kursprogrammet var digert och sammansatt så att deltagarna skulle få en inblick i det flertal problem, som en lungsjuk kommer i kontakt med, men gav också tillfälle till avkoppling och förströelse.

De bästa föreläsare som står till buds i berörda ämnen hade knutits till kursen, vilket borgade för att deltagarna fick sakkunnig upplysning. Efter varje föreläsning gavs tillfälle att ställa frågor till föreläsarna, och här visade deltagarna prov på god aktivitet. Oftast var det bara gong-gongen som kallade till mat eller kaffe, som förmådde avbryta lusten att diskutera de olika frågorna.

Kursen öppnades torsdagen den 24 juli varvid förbundsordföranden Sigfrid Jonsson gav en historik över förbundet, berörde de aktuella arbetsuppgifterna och slutligen försökte sig på en framtidsprognos. Av denna framgick att trots den gynn-

samma tuberkulossituationen och de bättre betingelserna för de lungsjuka, finns ännu inom överskådlig framtid arbetsuppgifter för ett De Lungsjukas Riksförbund.

Fredagen inleddes av docent Gunnar Dahlström från Söderby som populärt talade om tuberkulossituationen och tuberkuloslagstiftningen, varpå sekr. Gillis Albinsson redogjorde för landstingens åtgärder för de lungsjuka och kurator Greta Wallström för kuratorsverksamheten på sanatorierna.

Lördagen ägnades åt sjukförsäkring och de långvarigt sjuka, varvid sekr. Knut Nylén i Svenska sjuk-kasseförbundet informerade samt åt invalidpension och sjukbidrag i vilket ämne byråchef Eric Bergman, pensionsstyrelsen, föreläste.

En bussutflykt till Stockholm med besök på FLIS fritidsgård vid Älta stod på programmet för söndagen, varvid deltagarna fick se det mesta

Two of the course participants, Knut Eriksson, Lahäll, and Birgit Wirde, Örebro

av Stockholm, när staden är som vackrast i högsommaren. Om socialvården och socialhjälpslagen talade byråchef Ali Berggren, socialstyrelsen, varpå socialvårdssyssloman Einar Lind från Göteborg medryckande och illustrerande visade hur socialhjälpslagen omsätts i praktisk verklighet.

Kursen skapar föreningsfunktionärer

Arbetsvårdsproblemen ägnades en hel dag, varvid byråchef Albert Bergh i arbetsmarknadsstyrelsen informerade om arbetsvårdens organisation och om statens nämnd för partiellt arbetsföra. Kurator Charles Andersson från Örebro redogjorde för eftervårdskuratorns arbetsuppgifter. Riksdagsman Fritz Persson, i bostadsstyrelsen talade om samhällets bostadssociala åtgärder och representanter från Landsorganisationen, ABF och "Hälsoåret 1958" lämnade redogörelser för resp. organisationers verksamhet, varvid särskilt beröringspunkterna med de partiellt arbetsföra betonades.

Givetvis behandlades även interna förbundsfrågor. Sålunda talade förbunds-kamrer Einar Hiller om förbundets ekonomi, tidskriften Status och rikslotteriet samt om förbundets konvalescenthemsverksamhet och ombudsman Carl Hellström om or-

Lesson in progress. In the speaker's chair stands the Norwegian guest participant Magne Liabø

(Forts. sid. 34)

VÅRA BARN OCH ANDRAS UNGAR

Det finns en företeelse, som tycks vara lika lagbundet återkommande som generationsväxlingarna, med vilka den för övrigt är oskiljaktigt förbunden: förfasandet över "tidens ungdom"!

Vad den vuxna generationen glömmet under sina beskärmselser över tidens "usla ungdom" är den gamla oomkullrunneliga sanningen att varje generation har den ungdom den förtjänar. Ungdomens reaktioner är i stort sett miljöbetingade, och det är vi som skapat miljön. Och den är, trots folkhemskt välstånd, långt ifrån den bästa: Den generation som nu ska ta vid har fötts mellan tvenne världskrig eller under det andra världskriget och får göra sin entré i förvärvslivet i skuggan av ett tredje, i en tid då det enda säkra tycks vara det osäkra.

Den senaste tiden har opinionen upprörts av ett par händelser, som kan sägas stå i ett visst förhållande till varandra: den beklämmande föräldramisshandeln av en sjuårig flicka och en polismans dödsskott som stäckte en femtonårig ynglings liv. Till den senare händelsen kan fogas bilden av ett trettiotal ynglingars

SÖREN HELLSTRÖM

skriver om de aktuella ungdomsproblemen. Det är i hemmet som den unga människans sociala beteendemönster grundläggs. Mödrarnas yrkesarbete samt föräldrarnas materiella standardjäkt och uppfostringsmässiga slapphet är några av huvudorsakerna till ungdomens dåliga anpassning i samhället.

överfall på en ensam polismän, som "hämd" för dödsskottet.

Det rör sig här givetvis om extrema företeelser, till ytterlighet drivna utslag av något som dock, tyvärr, får betraktas som något allmänt: att en del av den uppväxande ungdomen med- eller omedvetet intar en negativ attityd mot samhället och dess institutioner och att denna attityd ofta rotas redan i tidigaste barnår. Polisskottet var givetvis ett tragiskt resultat av en pyramidal omdömeslöshet och en undantagsföreteelse, men accentuerar likväl det förhållande, att svensk polis, i motsats till brittisk, dansk, norsk, anses ha behov av skjutvapen i sin tjänstgöring.

Den sjuåriga flickans hemmiljö är lyckligtvis inte normgivande men anger dock "uppfostringsmetoder" som redan i mindre upprörande former kan felinrikta en blivande medborgares livsföring.

Denna "fostran" med rotting och mattpiskare är dock något, som gusjelov i stort sett tillhör det förflutna. Vad som kännetecknar vår tid är snarast en brist på fostran i föräldrahemmen, framför allt i tätorterna. Det är riktigt, som ungdomsvårdskommittén framhöll för några år sedan, att den ökade ungdomsbrottsligheten står i ett visst samband med den ökade urbaniseringen, att en allt större andel av ungdomen lever i stads- och storstadsmiljö, där frestelserna är större, livsföringen svårare att klara och kontaktarna utåt ofta sker i form av "gäng". Ett obestriddigt faktum är dock, att barnets fostran i tidigaste år utgör den väsentligaste karaktärsdanande faktorn. Och denna har, på grund av många faktorer sammanhängande med den ekonomiska

och sociala utvecklingen, ofta kommit att mer eller mindre förläggas utanför hemmets ram, till i. o. f. s. vällovliga lekskolor och skolan. Alltför ofta befinnes föräldrar benägna att övervältra ansvaret för barnens fostran på skolan (båda föräldrarna har knappt om tid att ägna uppgiften eftersom båda är upptagna av förvärvsarbete) medan skollärarna, förvisso inte utan skäl, beklagar sig över det bristfälliga bagage, som barnen för med sig till skolan.

För stora fickpengar

Jäktade föräldrars brist på tid, moderns nödtvungna frånvaro från hemmet och en missuppfattning av andemeningen i den slogan, som betecknar vårt sekel som "barnets århundrade" samt den ökade standarden torde vara de främst bidragande orsakerna till att ungdomar ej sällan kommer ut i livet med en snedvriden uppfattning på ett väsentligt område, en inställning till "mitt och ditt", som ligger till grund för de ökade egendomsbrotten.

Det sägs att man inte ska se bakåt. Men utan att riskera bli någon Lots hustru är en tillbakablick fullt motiverad av den omständigheten, att ingenting nytt med fördel kan åstadkommas utan anknytning till traditionerna.

Ungdomarna drivs ofta ut på gatan till gemenskapen i gänget

En del seriemagasin är rena handböcker i brott

Själv växte jag upp i en fattig arbetarfamiljs stora syskonskara. Redan tidigt stod det klart att man måste hjälpa till lite smått, gå ärenden osv. utan någon pekuniär ersättning för sina insatser för familjegemenskapen. De skänkte en mången gång tillfredsställelse med sig själv. Om en "stor" bad en om en tjänst kunde man kuta kilometer av pur stolthet att vara betrodd. Fickpengar tjänade vi själva genom att springa ärenden åt sådana som saknade tillgång till ett par flinka ben. Var säker på att vi lärde känna pengars värde och vad som fordrades för deras förvärv. Jag tror inte man förlorade på denna strävsamhet, som likväl också gav utrymme för lek och ras.

I "barnets århundrade" förefaller det som om många föräldrar fått för sig att omtanken om barnen bl. a. går ut på att undvika varje anspråk på att de exempelvis ska hjälpa till i hemmet och man köper sig "lugn och ro" i hemmet genom generöst tilltagna fickpengar "Här har du, gå på bio!" Barnen blir själva den förlorande parten på denna förvända "omtanke". Deras liv blir fattigare på innehåll och glädjeämnen än vad det behövde vara, när man kommersialiserar deras tankevärld innan de ännu vuxit ur kolten. Med ännu några år på nacken upptar de minsta bön om utträttandet av ett ärende som en utmaning.

Kärleksfull slapphet

Naturligtvis kan denna inställning från föräldrarnas sida gentemot sina ättlingar vara motiverad av en kärleksfull omtanke, som jag flera gånger hört uttryckas med att "ja se dom ska då inte behöva ha det som vi en gång!" Men frågan är om man inte gör barnen mera ont än gott med att endast betrakta saken ur krasst materiell synvinkel.

Tror någon till exempel att denna låt oss säga kärleksfullt slappa attityd från föräldrarnas sida tillvinner dem något större mått av respekt från barnen sida? Jag för min del tror det inte. Tvärtom tror jag, att man på så sätt berövar barnen deras kanske främsta arvslottrespekt för föräldramyndigheten. (Undantagsfall är även mindre extrema fall än ovan anförda exempel med sjuåringen). Därtill inpräglas barnen redan i koltåldern ett förakt för sakers, tings och pengars värde som blir dem en black om foten i fortsättningen.

*Kaféerna blir
surrogat för
hemmen*

Teckningar av
BETH LAGERLUND

Det vore orättvist att begära någon överdriven, om ens någon respekt för de äldre under ovan skisserade förhållanden. De första "stora" som barnen kommer i kontakt med är ju föräldrarna och föräldramyndigheten är den väsentliga auktoritet som skolan — och i fortsättningen samhället — har att knyta an till. Kan man egentligen undra på, att barn, som i hemmet inte insupit någon respekt för "de stora", som kommer från hem, där de aldrig bibringats insikten om något eget ansvar, vid första kontakt med livet utanför hemmets väggar har svårt att finna sig tillrätta med och underordna sig det ofrånkomliga mått av disciplin som skolan förutsätter?

Seriemagasinen förrår

Vad är det f. ö. som vi tillstodjar ungarna att köpa för våra generöst tilltagna — oförtjänta — fickpengar?

FIB-redaktören Ivar Öhman gjorde för något år sedan i anslutning till problemet med den stadigt växande floran av kulörta blad och se-

riemagasin följande tankeväckande reflektion: "Alltför mycket av den välståndsökning, som svenska folket tillkämpat sig, har gått till okultur i stället för kultur, till stenar i stället för bröd. Här har de krafter som politiskt och socialt varit framstegets fiender en källa till stilla triumf: vad de tvingats släppa ifrån sig till de mindre lottade i samhället, det har de tagit hem bakvägen."

Så sant som det är sagt. Denna form av "fostran" börjar med självmordande, förråande seriemagasin i barnåldern, som en inledning till en "svårare läsart" — kulört veckopress tankeflykt från verkligheten och hårdkokta deckarmagasins benkrossarmentalitet.

Förlagen försöker sig på undanmanövrer bl. a. med "argumentet" att forna tiders sagor sannerligen inte var så oblodiga de heller. Må så vara, men lägg märke till att det rörde sig om sagor. De uppfattades och upplevdes som sagor och den ungdomlige läsaren levde med i en sagovärld. Ingen aldrig så fantasi-full pojke kunde gärna föreställa sig

(Forts. sid. 33)

Le feu vert – den gröna elden

Doktor Robert Preaut ser ut från sitt arbetsrum

Den första fråga en svensk ställer sig vid besök på slottet Annel i Longueil, 7 mil norr om Paris, vid mötet med doktor Robert Preaut, grundaren av denna institution — på samma gång skola, sjukhus och samhälle — är denna:

Doktor Robert Preaut, är inte han en fransk Gustav Johnsson och Longueil-Annel ett franskt Skå-Edeby?

Men man upptäcker snart att så inte är fallet. Den anda som besjalar de båda männen bakom dessa experiment torde dock vara densamma. Doktor Robert Preaut är en eldsjäl, hans livsverk är ägnat "den gröna elden" — kampsignalen för den rörelse som söker återföra missanpassad fransk ungdom till ett normalt samhällsliv.

— Vår uppgift är att söka ge pojkarna en ny tro på sig själva och förmåga att finna sig tillrätta i livet, säger doktor Preaut och pekar på några målade ord på väggarna runt taket i sitt arbetsrum. Dessa ord anger själva grunden för verksamheten i pojkbyn: Kärlek, förståelse, uppfostran, avreagering, övertygelse.

För att träna sig att leva som samhällsmedlemmar är pojkarna organiserade i en republik, i ett samhälle i miniatyr, varvid:

1. Medborgarna (eleverna) själva väljer president, domare etc.
2. Personalen tillsammans med eleverna bildar en företagsnämnd.
3. Direktionen vid skolan representerar olika uppgifter.

Longueil-Annel är en skola för pojkar från 14 till 18 år. De som kommer hit är inte sådana som visat rent kriminella tendenser, de är miljöskadade på grund av olika familjесvårigheter, en del har inte kunnat följa med i skolarbetet, har haft nervösa sammanbrott etc. Det finns också bland pojkarna svåra medicinska fall. Femtio procent kommer från skilsmäsohem.

— Här finns inga murar eller stängsel som ni kan se. Pojkarna får fritt ströva omkring, men för den skull råder ingen oordning; eleverna får lära sig den disciplin som är nödvändig i ett samhälle, betonar doktor Preaut.

I pojkbyn bedrivs egen skol- och yrkesutbildning, man har egna verkstäder och eget lantbruk. När pojkarna lämnar skolan kan de ett yrke och skaffas då genom skolans försorg anställning inom detta. 80 till 90 % av de utskrivna klienterna återgår helt till social hälsa, en siffra, som vittnar om att skolan arbetar efter riktiga linjer. Vistelsen på skolan varar som regel i tre år, ibland kortare tid. Personalen omfattar ett åttiototal personer, det är psykologer, läkare, lärare samt administrativ personal. Personalen består också av "uppfostrare" som lever bland pojkarna och tar hand om dem på deras lediga stunder.

Varje elev kostar ca 1.200 franc per dag. Eleverna erhåller 120 franc i veckan som fickpengar, men har därutöver extra förtjänst genom försäljning av blommor, drivandet av en mindre restaurangrörelse m. m. Ferier får pojkarna genom att de tillsammans med skolans ledning far till en ö vid Atlantkusten, där de får bada och roa sig.

— Det finns i Frankrike 400.000 barn som skulle behöva vård av denna karaktär, alltså lika många som en årskull värnpliktiga. Vården av missanpassade ungdomar är lika värdefull som kampen mot folk-

(Forts. sid. 15)

Eget lantbruk med dithörande utbildning finns i pojkbyn

Château d'Annel, en gång en tillflyktsort för Marie Antoinette, nu ett franskt "Skå-Edeby"

Av ARNE NYSTRÖM

Kring flaggstången på slottsgården finns det enda stängslet i pojkbym

Yrkesutbildningen bedrivs i moderna verkstäder och paviljonger

Neurosen — vår tids gissel

Neurosen är en allmänlig plåga, ångesten och oron ökar i stället för att minska inom nutidsmänniskan, och den envisa jakten efter stimulantia bryter ned mer än ger riktig stimulans och den *circulus vitiosus*, den farliga cirkel, inom vilken vi jagar blir allt svårare att bryta sig ur — se där en vår tids karakteristik.

På många områden i vårt samhälle bryter det jäkt som också är den enskilda människans igenom; jäktet har kollektiverats och i Stockholm, ja överallt breddar man i bokstavlig mening väg för jäktet: kyrkor, som Betlehems kyrkan, och läroverk, som Nya Elementarläroverket, rivs för trafikens skull, för det rastlösa jäktet. Öka takten! Öka takten! är ett ledmotiv i en allestädes spelad melodi. Och det är, det behöver man inte vara speciellt känslig för att erfara, en taktökning överallt som saknar nödvändig balans och jämnvikt.

Vi lever i en tid med forcerat tempo. Tekniken har sina baksidor: detta tempo är en av dem. Att detta forcerade tempo inte är utan vådor, därom vittnar rapporter från läkarhåll. Att det fortare sliter ned människan, lika väl som det sliter ned vilken annan maskin som helst som arbetar dag och natt — också inom den vilande människan arbetar organismen — är självklart. Men det tas inte tillbörlig hänsyn därtill. Man tär på ett begränsat material, den sinnrika organismen inom oss, som om det vore obegränsat, ständigt på nytt sig självt förnyande. Verkan av det slarvet ger sig rätt snart: vi angriper bokstavligt talat oss själva, förslitningen blir förr eller senare allvarlig — i svåra fall total — i hjärtat, i lederna, i matsmältningsapparaten eller nervsystemet.

Det är inte bara claustrofobi, rädsla för ensamhet, skräck för instängdhet, som nutidsmänniskan vändas under. Men den rädsan och den skräcken betingar många av de rubbningar som uppstår inom oss, de driver oss från det nödvändiga lugnet, vilan och kontemplerationen, in i en de distraherande sysselsättningarnas häxdans. Nedsatt koncentrations- och arbetsförmåga blir följden. Miljön är här av avsevärd betydelse. Den genuina landsbygdens folk med årets rytm nära inpå sej,

till dels kanske också s. a. s. inom sej, är mestadels mindre angripet av tidens hets än stads- och tätortsmänniskorna. Det accelererande tempo vi jäktar oss till samverkar med motorernas orglande muller och telefonernas stickande larm till den psykiska nedslitningen. Städernas och tätorternas valmöjligheter blir till slut också negativa, nutidsmänniskan splittras, gapar över för mycket och mister ofta hela stycket.

Prestigejakten farlig

De nervösa rubbningarna, förorsakade av den psykiska press vi utsätts för ger symtom från såväl

Av RUNE M. LINDGREN

hjärta som mage, såväl urinvägar som sexualorgan. Det är oftast inte fråga om organiskt betingade fel utan funktionsrubbningar utan organiskt underlag. Inte mindre än ca 80 procent av det klientel som söker invärtesläkaren eller allmänpraktikern söker bot för förstörda nerver, lider av nervöst betingade besvär. Det är en onormalt hög siffra och vittnar om neurosernas utbredning i dagens samhälle.

Neurosernas rot och ursprung kan man söka, och söker man, allestädes. Attila och Djingis khan är historiskt kända som despoter och deras grymhet lär ha varit avsevärd. Men som Winston Churchill genom sin maka sade, då Churchill tilldelades nobelpriset i december 1953: "Vi i Europa och västerlandet, som ha gjort upp planer för hälsa och social trygghet, som förundrats över medicinens och vetenskapens triumfer och som strävat efter rättvisa och frihet åt alla, har inte destomindre fått bevittna hungersnöd, elände, grymhet och förstörelse inför vilka Attilas och Djingis khans dåd förbleknar".

Churchill pekar på en sannolik orsak till oro. Suez, Korea, Ungern, Algeriet och Mellan-Östern är andra orsaker. Efterkrigsmentaliteten har bytts ut mot en mellankrigsmentalitet som har samma kännetecken: håglöshet, hopplöshet, känsla av osäkerhet. Nutidsmänniskan lever osäkert och otröttat och menar att planeringar och dispositioner är rätt meningslösa och oväsentliga: allt kan ju i nästa nu vräkas överända och krossas.

Det är psykologiskt lättförklarligt att människan reagerar som nutidsmänniskan i den situation som är hennes. Jakten efter förströelse, intensiv och hektisk, är desperat. Hon har inte tid att vänta till i morgon, "i morgon" kommer kanske inte. Hon har inte, som sydlännigen, något manana som befriar henne ur nuets hets. Uppskjut aldrig till morgondagen vad du kan göra idag är hennes motto. Och det mottot är rätt farligt, det är fröet till det sönderlitande och nedbrytande jäktet. Givetvis kan de personliga konflikt-situationer som skapar jäktet ha sin grund i något betydligt banalare än oro för världsutvecklingen, prestigejakten kan t. ex. utlösa det jäkt som till slut skapar nervösa besvär, formelsatta i begreppet stress!

Davidsharpan gav lugn

Människan lever över sina tillgångar, pressar sin fysik och sitt psyke till det uthärdbaras gräns. Hon är rätt patetisk egentligen och hennes konsumtion — vi låser här resonemanget till svensk miljö — av ca 20 ton sömnpulver pr år vittnar om hennes svåra situation. Tobaks- och spritkonsumtionen är också avsevärd liksom konsumtionen av receptbelagda lugnande tabletter och narkotiska medel.

Angina temporis — tidsnöd — är, menar man, vår tids egentliga sjukdom och det ligger en hel del i det antagandet. Ty det är utifrån tidsnöden, inbillad eller verklig, som många psykiska rubbningar uppstår som sedan får sådana uttryck som angina pectoris, en i dag mycket vanlig och rätt farlig hjärtsjukdom.

Festina lente: skynda långsamt, sa romarna. Det är ett vist råd och ett råd för oss alla. Det är ingen

(Forts. sid. 34)

Då blodomloppet upptäcktes

I den äldre medicinska litteraturen finns det två fall omnämnda då läkare haft tillfälle att studera hur människans hjärta arbetar. Det ena fallet tillhör antiken: den romerske läkaren Klaudios Galenos — som ända till 1600-talet var den som alla medicinska auktoriteter stödde sitt kunnande på — berättar i en skrift från omkring år 200 om en son till författaren Maryllus, som genom en olyckshändelse fick revbenen över hjärtat bortslitna. Gossen tillfrisknade, men hade sedan så länge han levde ett hål i bröstkorgen genom vilket det gick att se hjärtat.

Det andra fallet berättas av den kände engelske läkaren William Harvey, som avled 1657 och genom sin upptäckt av blodomloppet kan sägas vara en av den moderna medicinens främsta banbrytare.

En nittonårig adelsman, viscount Montgomery, hade brutit en del revben och då varbildning och benröta följde fick benen opereras bort så att hjärtat låg helt öppet och oskyddat. Då han under en av sina resor kom till London blev han kallad till Karl I, som hade hört talas om fallet. Montgomery bar endast en plåt som skydd för hjärtat, som också blivit omgivet av "vilt kött". Kungen tillsammans med Harvey

Av BILL ANDERSSON

Blodomloppets upptäckare och "kartläggare", den engelske läkaren William Harvey, avled för 300 år sedan. Hans upptäckt revolutionerade helt den tidens medicinska tänkande och blev grunden till den moderna medicinska forskningens framsteg.

undersökte mycket noga det klappande hjärtat, vars rörelser var fullt synliga, och de förvånade sig särskilt över att det inte tycktes finnas någon känsel i själva hjärtat, som de med fingrarna kunde beröra.

Nonchalerade kritikerna

Harvey hade redan då länge experimenterat med djur för att få sin teori om blodomloppet styrkt och de omsorgsfulla observationer han hade tillfälle att göra på den unge adelsmannen bekräftade ytterligare att han var inne på rätt väg i sina forskningar.

Som de flesta upptäckter av verkligt stort vetenskapligt värde mötte också Harveys redogörelse för blodomloppet en mycket kraftig kritik

från den samtida vetenskapliga världen. Själv brydde han sig på mycket länge inte om att bemöta den kritik han utsattes för. I den bok om blodomloppet han utgivit hade han hopat bevis i sådan mängd för sin teoris riktighet, att han inte ansåg sig behöva försvara den ytterligare. Den ene efter den andre av tidens forskare övergick också snart till att tro på honom och försvarade honom mot de angrepp han utsattes för. Till slut ansåg han sig dock tvingad att i form av två brev offentliggöra ett svar på den envisa smutskastning han utsattes för av den tidens främsta medicinske auktoritet i England, en läkare som hette Jean Rilon.

Med utsökt artighet vederlade Harvey sin motståndares åsikter och från den dagen var hans lära om blodomloppet accepterad av alla fackmän. Det väsentliga i hans lära har sedan aldrig rubbats utan gäller lika mycket i dag som för trehundra år sedan.

"Nedlät" sig till att operera

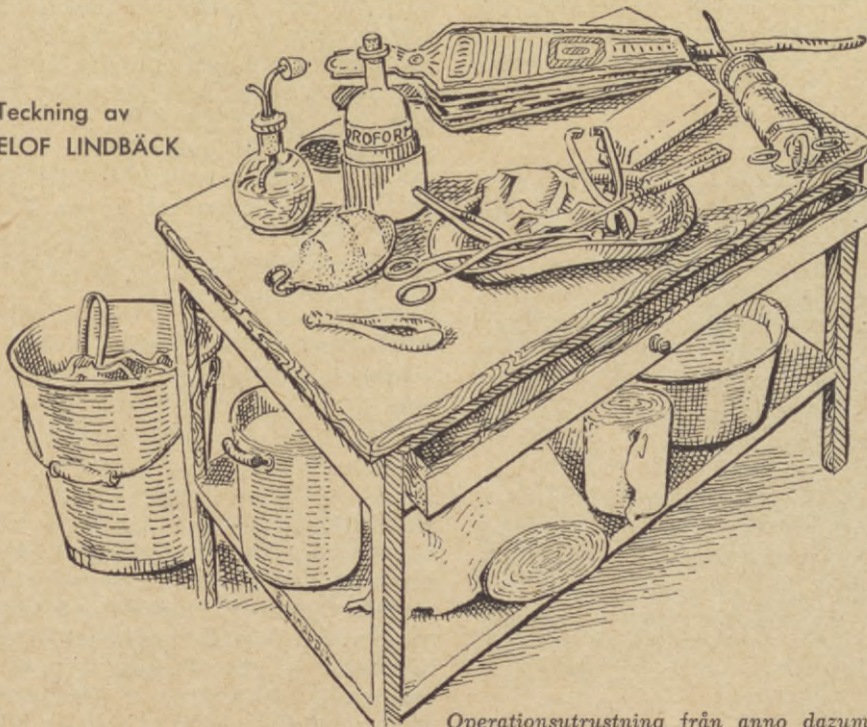
Sina medicinska studier bedrev Harvey i Padua i norra Italien, där dåtidens förnämsta universitet fanns. Sedan han blivit medicine doktor återvände han emellertid till hemlandet och lät promovera sig till doktor också i Cambridge — av artighet och vördnad för den skola där han bedrivit sina första studier.

Han startade sedan egen praktik i London och blev snabbt erkänd som en av de skickligaste läkarna i England. Det ledde till att han blev överläkare vid det förnämsta sjukhuset i London och efter en tid som extra läkare vid det engelska kungahuset blev han utnämnd till förste livmedicus hos Karl I.

Harvey var fri från sin tids läkarhögfärd och i motsats till sina kolleger utförde han också operationer. Kirurgin var annars något som en läkare inte ansåg det värdigt att befatta sig med. Eftersom större operationer som regel alltid ledde till döden var det kirurgiska arbetet förbehållet särskilda "benkarvare" med lågt anseende på den sociala rangskalan. Samma förhållande gällde läkarnas inställning till förlösnings — en sådan naturlig händel-

(Forts. sid. 17)

Teckning av
ELOF LINDBÄCK

Operationsutrustning från anno dazumal

Varje dygn föds 240.000 barn

Av **PALLE HAGMANN**

Kan vi sköta den värld vi är satta till att förvalta? Det finns miljoner barn i den ohyggligaste situation levande varelsor kan komma i — de svälter. Hur skall det gå för de många barn som varje dag, varje minut ser denna världens kalla och obarmhärtiga ljus? Visste ni att varje minut kommer 170 barn till världen och på samma tid "avgår" 90 människor? Varje minut blir det 80 nya barnmunnar att skaffa mat till. Med andra ord, för varje 24 timmar som går växer jordens befolkning i ett sådant tempo att i realiteten skulle det vara nödvändigt att varje dag bygga en stad till 115.000 invånare med allt vad som hör den till. Det betyder att jordens befolkning år 2000 kommer att vara dubbelt så stor som nu; omkring 5 miljarder människor.

Hur skall det gå att skaffa drägliga förhållanden och framför allt mat åt alla dessa människor? I dag räknar man med att hälften av jordens befolkning lever under svältgränsen. Kaloribehovet räknas som ett minimum till 2.500 per dag. I de så kallade underutvecklade länderna lever människorna på en kaloritillgång på 2.000 i genomsnitt, och så får man inte glömma att här lever 2/3 av jordens befolkning.

Indiens medellivslängd 32 år

Medellivslängden, som i viss mån är en mätare på försörjningen, är

År 2000, om endast 42 år, kommer det att finnas 5 miljarder människor på jordklotet. Varje minut på dygnet föds det 170 nya barn till världen, varje dygn ca 240.000, medan endast omkring hälften så många lämnar livet. Varje dygn föds nya barn vilkas munnar skall mättas. Kommer vi att klara det?

högst i Sverige, Norge och Holland med 69 år. I Indien endast 32 år. I de underutvecklade länderna lever människorna vanligen inte längre än 30 år. Barndödligheten är lägst i Sverige. Hos oss dör blott 19 barn av 1.000 före ett års ålder. I Chile 114.

1920 fanns det 1 miljard 810 miljoner människor på jorden; 1940, 2 miljarder 246 miljoner; 1950, 2 miljarder 476 miljoner; i dag är det omkring 2 miljarder 691 miljoner. Talet kan inte anges exakt, då inte mindre än 42 av jordens länder tyvärr får medge att de ingen aning har om hur många invånare som bor i landet. Men omkring 2 miljarder 691 miljoner menar experterna skall stämma. Asien tecknar sig för 50,5 % av jordens befolkning, det finns 1 miljard 481 miljoner asiater. Kina är nr 1 bland länderna i Asien

med sina 582 miljoner själar, där-efter kommer Indien med 381 miljoner och Japan med 90 miljoner. 15 % bor i Europa och 14 % i Amerika. I allt är det 409 miljoner invånare i Europa.

Monaco tätast befolkat

Befolkningstätheten är för hela jorden 20 invånare pr kvkm. Tätast befolkat är Europa med sina 83 och svagast Oceanien med 2. Det land, som har flest invånare pr kvkm, är Monaco med 22.000. Högt upp ligger också Storbritannien med 210, Holland 331, Belgien 291 och Japan 241. Särskilt glest befolkat är Libyen och Jordan med 1 pr kvkm. Kanada har 2, Brasilien 7 och Mexico 15.

34 % av jordens befolkning är under 15 år, 58 % mellan 15 och 60 år samt 8 % över 60 år. I det tropiska Afrika, i Sydostasien och Centralamerika är det relativt många barn under 15 år (43 %). I Nordeuropa däremot är många över 60 år (15 %). Ett av de "äldsta" länderna är Frankrike med 23,3 % under 15 år och 17 % över 60 år.

År 1851, fanns det 236.000 människor på 80 år och däröver. Nu är siffran 751.000.

Jordens befolkning växer med ohygglig fart. Tyvärr har jordklotet inte förmåga att "utvidga sig" i samma tempo. Inte desto mindre ligger det mesta av jordens yta orört av plog och harv. Blott 18 % av landarealen är odlad jord. Skogen upptar 29 % medan resten är ödeland med öknar, stepper och ängar. Havet täcker 70 % av jordytan. Man väntar att framtidens bördigaste åkrar är att finna där.

5.000 atombomber i lager

Men frågan är väl denna: Kommer vi att odla marken så att de många munnarna kan mättas och bostäder byggas, eller kommer vi i stället att satsa all vår energi och ekonomi på att skapa medel för att utplåna så många som möjligt innan det blir för svårt med trängseln på jordytan? Siktar vi mot ett nytt krig så blir det inte råd med att hitta medel till att tysta de hungriga barnens gråt. Det är dyrt att föra krig. Medan utgifterna per dödad ro-

Barn på Filippinerna får torr-mjölk från Sverige genom UNESCO:s försorg

En barnvårdscentral i Kenya

mersk soldat under Julius Cæsars fälttåg höll sig på 4 kr, steg de under första världskriget till 125.000 kr. Under andra världskriget ökade kostnaden per människoliv fantastiskt, hur litet de än värdesattes. Varje stupad soldat kostade 625.000 kr.

De nya förintelsemedlen betingar oerhörda summor. Den första atombomben taxerades till 10.000.000.000 (10 miljarder) kr. Sedan tillverkningen börjat ske på löpande band har atombomberna blivit billigare. Nu går en ordinär atombomb på 2,5 milj. kr medan en vätebomb kostar 57 milj. kr.

Men pengarna kan tyvärr ge full valuta i form av förintelse. En vätebombs verkan motsvarar 400.000 ordinära bombplanslasters. USA anses ha 4.000 atombomber i lager medan Sovjets förråd ännu så länge förmodas stanna vid 1.000. Sådana siffror säger ju en hel del. Hur skall det gå för de barn som föds nästa

minut och minuterna därpå? Själva vet de ju inte vad som väntar dem, men vi andra skulle kanske i tid förbereda oss på att det trots allt är — våra barn . . .

582 miljoner människor finns det i Kina

● LE FEU VERT . . .

(Forts. fr. sid. 10)

sjukdomarna tbc och cancer, framhåller doktor Preaut.

Skolan tillkom som ett privat initiativ av doktor Preaut men har nu helt övertagits av den statliga socialförsäkringen. Avsikten är att anläggningen skall stå som mönster och vara en förebild för andra liknande skolor i landet.

Longueil-Annel genomgår för närvarande en genomgripande upprustning, bl. a. byggs det helt nya elevbostäder med alla upptänkliga moderniteter. Huvudbyggnaden på slottet, där de administrativa lokalerna är inrymda, är från 1700-talet. Slottet var en gång en kär tillflyktsort för Marie Antoinette. Den fostergärning som nu bedrivs av doktor Preaut och hans medhjälpare torde väl dock vara den mest meningsfyllda i Château d'Annels historia.

Internationella WHO skyddar världshälsan

Med Genève som centrum har Världshälsoorganisationen (WHO) nu i tio år fört en framgångsrik kamp mot en mångfald olika sjukdomar, av vilka en del under okontrollerade förhållanden snabbt skulle ha spritt sig från land till land. Inte mindre än 88 stater är nu anslutna, och från Genève, som därmed också får regelbundna rapporter från större delen av jordklotet, sändes dagligen ut en bulletin om det epidemiologiska läget i världen.

Denna bulletin reläas över radiostationer på alla kontinenter och bevakas rutinmässigt av centrala hälsovårdsmyndigheter, medicinska myndigheter vid hamnar och flygfält — och andra organisationer som ansvarar för att smittosamma sjukdomar om möjligt hålls utanför deras territorium.

Särskild vikt fäster man vid farsoter som smittkoppor, kolera, tyfus, pest eller gula febern, men bulletinerna ger också upplysningar om andra sjukdomars framfart — som t. ex. "asiaten" i fjol. I det sammanhanget har man f. ö. haft anledning klaga på att USA hindrat Kommunistkina från att inträda i WHO. Eftersom det var där influensan började, hade man annars kunnat få rapport om faran betydligt tidigare.

Redan före sommaren 1948, då WHO höll sin första generalförsamling, hade det visserligen existerat en liknande internationell epidemi-bevakningstjänst — "Epidnations" som sorterade under gamla Nationernas Förbund, och som faktiskt mitt under brinnande världskrig hade kunnat fortsätta sitt arbete utan avbrott.

Dess verksamhet behövde emellertid moderniseras och utvidgas, och vid en världshälsokonferens 1946 i FN:s regi beslöt man därför att bilda en ny och större organisation. Riktlinjerna för denna drog upp, och man tillsatte en interimskommission i avvaktan på att tillräckligt många stater skulle hinna ratificera överenskommelsen. Sådant brukar ju i regel följa en beaktad tagordning.

Det gjorde det nu också — på de flesta håll. I september 1947, då en koleraepidemi plötsligt bröt ut i Egypten, hade ännu bara 19 stater

ratificerat av de 26 som fordrades för att WHO formellt skulle kunna anses existera. Det blev därför den gamla organisationen som fick ta itu med fallet.

20 milj. doser vaccin

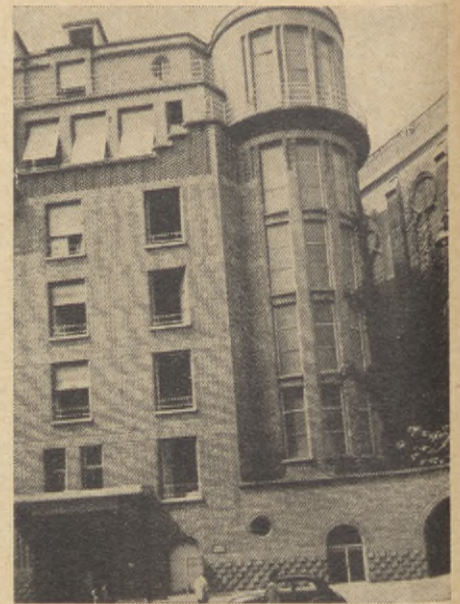
Inom ett par timmar efter det att de första kolerafallen diagnosticerats i Egypten hade rapport ingått till Genève — och varningar sänts ut över hela världen. Men inte bara varningar. *Epidnations* telegraferade också omgående till Pasteurinsti-

Av BENGT SJÖGREN

tutet i Paris och andra stora bakteriologiska laboratorier och begärde in uppgift om hur mycket koleravaccin de hade på lager, hur mycket de kunde framställa inom en vecka — och hur snabbt det kunde sändas till Kairo.

Samtliga ställde genast upp. Från alla håll strömmade transportflygplan till Kairo — som sammanlagt fick in 20 miljoner doser koleravaccin. Överallt i Egypten arbetade läkarna febrilt med att distribuera dessa enorma kvantiteter, som faktiskt räckte till landets hela befolkning. Och inom fem månader var faran avvärd — visserligen med över 20.000 döda men utan att kolera hunnit passera Egyptens gränser.

Denna epidemi tjänade som tankeställare för många. Stat efter stat ratificerade nu i snabb följd sitt medlemskap i den nya Världshälsoorganisationen — vars numera nästan världsomfattande verksamhet gör det möjligt att överallt och omedelbart vidta lämpliga åtgärder för

Pasteurinstitutet i Paris larmades, då kolera bröt ut i Egypten i september 1947

att stoppa smittospridningen från platser där farsot påvisats.

Hur allt detta fungerar och hur WHO utvecklats ur det forna *Epidnations* skildras nu i "Ten Steps Forward — World Health 1948—1958" (WHO's Division of Public Information, Genève) av *Ritchie Calder* som är Englands internationellt mest kände vetenskapsjournalist.

TV-apparaten hälsofarlig?

Men den epidemiförebyggande verksamheten är bara ett av de "tio framsteg" som *Calder* relaterar. Sjuksköterskeskolor har inrättats i underutvecklade länder, man har arbetat ut en internationell farmakopé och intensifierat kampen mot en lång rad sjukdomar från tuberkulos och spetälska (som numera inte är obotlig) över malaria och syfilis till virusinfektioner, alkoholism och narkomani. Och sist men inte minst bör framhållas, att WHO numera också ägnar stor uppmärksamhet åt atomälderns speciella hälso-risker.

I det sammanhanget nämner *Calder* visserligen inte bombexperimenten. Det kan man svärigen göra utan att bli polemisk — och i en publikation som "Ten Steps Forward" är naturligtvis både polemik och pessimism uteslutna. Men han antyder vilka faror som kan tänkas uppkomma genom den ökning av

(Forts. sid. 26)

Pseudokrupp en allvarlig sjukdom

Falsk krupp — eller med ett rik-
tigare namn pseudokrupp — är en
infektionssjukdom som företrädes-
vis drabbar barn under femårsåldern.
Genom sin stora utbredning
på senare år tenderar den att bli en
av våra allvarligaste barnsjukdo-
mar. Som pseudokrupp behandlas
alla fall som har den typiska s.k.
skällhostan samt andningssvårighe-
ter. De senare beror på en ödematös
svullnad i struphuvudets slemhinnor
vilket i sin tur förorsakar en för-
trängning av röstspringan.

Fallen av falsk krupp kan vara
mer eller mindre godartade beroen-
de på slemhinnesvullnadens karak-
tär; som god prognos brukar räknas
ett lokalt ödem *nedanför* stämban-
den, besvär vid *inandningen* samt
skällhosta. Vid mindre godartade
kruppfall utgörs sjukdomsbilden av
en röd svullnad i halsen med ut-
brett inflammatoriskt tillstånd som,
om det vill sig illa, kan gå ner i
lungorna. Till de svåraste fallen av
falsk krupp hör en elakartad inflam-
mation *ovanför* stämbanden, varvid
struplocket blir rött och uppsvällt.
Barn med detta symtom har svårig-
heter både med inandning och ut-
andning, och det är i dessa — lyck-
ligtvis ganska sällsynta — fall som
man ibland måste tillgripa strup-
snitt eller trakeotomi. Till prognosen
hör i samtliga fall hög feber, hals-
kramper samt smärtor.

Sjukdomsorsaken okänd

Om sjukdomens orsaker vet man
mycket litet, vilket gör att man änu
inte hypotetiskt kunnat tänka sig
en vaccination mot den. Klart är
emellertid att den har samband med
influensaepidemier och att den är
en virussjukdom. Virus företer här-
vidlag stora likheter med influensa-
virus. Till sjukdomens egendomlig-
heter hör att den uppträder med
stora toppar vartannat år, till vilket
man ännu inte lyckats få någon plau-
sibel förklaring. Den största toppen
markerades hösten 1957 då "asia-
tiska influensan" grasserade. På de
största stockholmssjukhusens öron-
avdelningar — till vilken avdelning
sjukdomen hör — har hösten 1957
och våren 1958 i genomsnitt behand-
lats två fall per dygn, vilken siffra
ligger högt över den normala. Till-
stötande komplikationer med kväv-

THORE ÅKERSTRÖM

redogör för s.k. falsk krupp,
som tenderar att bli en av vå-
ra allvarligaste barnsjukdomar.
Det finns emellertid goda be-
handlingsmöjligheter om barnet
kommer under sakkunnig vård.
Så fort symtomen blir alarme-
rande bör den sjuke därför
föras till sjukhus.

ningsanfall som kan medföra döden
är dock sällsynta.

Centrallasarettet i Borås är det
landsortssjukhus vars upptagnings-
område haft de flesta fallen av
pseudokrupper. Under perioden
1952—57 har man där behandlat
1.020 fall, varvid 20 strupsnitt före-
tagits. Den statistik som utarbetats
på grundval av dessa kruppfall vi-
sar att barnet i åldern 2—3 år är
mest disponibelt för falsk krupp,
därnäst kommer åldrarna 1—2,
3—4, 4—5, 0—1, 5—6 och 7—10 år.

Aktuellt

Ångbehandlingen föråldrad

Om den medicinska forskningen
står frågande inför pseudokruppens
orsaker, så har man desto mera
glädjande resultat att rapportera i
fråga om behandlingen. För att
minska svullnaden i halsen prakti-
serades tidigare ångbehandling.
Denna verkar emellertid oroande
på barnet, och eftersom falsk krupp
ger ett allvarligt stresstillstånd har
man frångått denna behandlings-
metod. Om barnet på grund av hals-
svullnaden inte kan dricka tillföres
istället vätska genom insprutning. I
flertalet fall uppnås lyckliga resul-
tat genom att ge cortisonpreparat
(ACTH, prednison, prednisolon)
samt en antibiotikakombination be-
stående av penicillin och streptomycin.
Streptomycinet avser härvid att
häva influensainfektionen medan
penicillinet riktar sig mot eventuell
infektion av annan art.

Med de utmärkta preparat som
således står till buds, anses att ett

barn som läggs in på sjukhus bru-
kar bli besvärsfritt efter 6—8 tim-
mar. Detta förutsätter emellertid
ovillkorligen att barnet kommer un-
der behandling så snart kruppsym-
tomen — skällhosta, halssmärter
och feber — yppat sig. Läkare är
ense om att föräldrar i alla fall
som kan verka alarmerande bör se
till att barnet med det snaraste kom-
mer till närmaste lasarett, eftersom
det just är dröjsmålen som medför
komplikationer. Att topparna för
falsk krupp hänför sig till influensa-
perioderna september—oktober och
mars—april gör att föräldrarna bör
vara särskilt uppmärksamma på sina
barns välbefinnande vid dessa tider.

● DÅ BLODOMLOPPET ...

(Forts. fr. sid. 13)

se ansåg man inte att det behövde
finnas medicinsk sakkunskap till
hands för och om inte Harvey i så
hög grad haft sin kungs förtroende
hade säkert hans praktik skadats av
att han "nedlät" sig till att utföra
operationer och biträda vid förloss-
ningar.

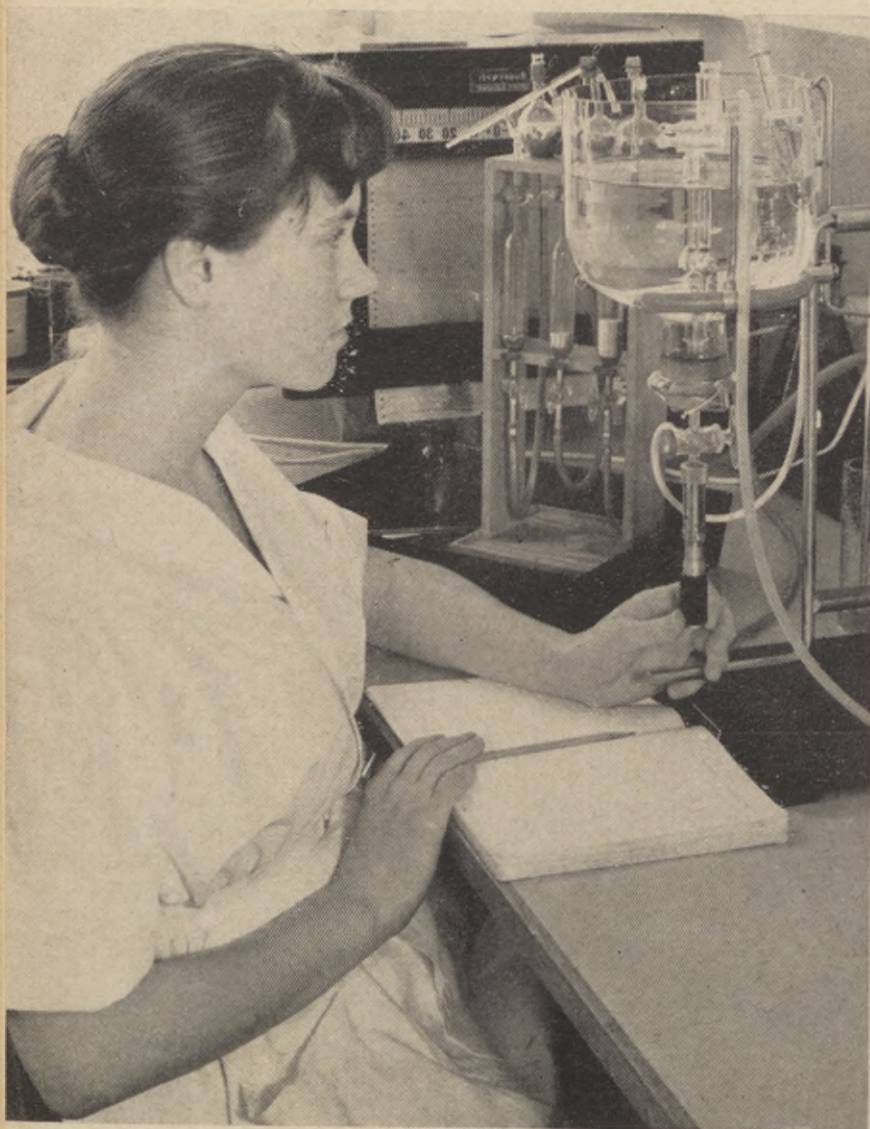
I många år följde Harvey kung-
en under dennes strider mot skot-
tarna, men tog så småningom av-
sked från sin tjänst för att helt kun-
na ägna sig åt vetenskaplig forsk-
ning. Kungen, som var mycket po-
sitivt inställd till Harveys arbete,
gav honom stor hjälp genom att låta
honom fritt förfoga över djuren i
Windsors park för sina experiment.
Det var främst anatomiska studier
han då ägnade sig åt och han räk-
nas också som den patologiska ana-
tomins grundläggare — fast det kom
att dröja åtskilliga decennier efter
hans död innan hans teorier på det
området fick någon praktisk till-
ämpning.

Innan Harvey avled hade han
dock tillfredställelsen att se sina ve-
tenskapliga teorier accepterade av
hela sin samtids medicinska exper-
ter, och i dag — trehundra år efter
hans död — framstår han som en
av den moderna medicinska forsk-
ningens främsta föregångsmän.

Blodets halt av det livsviktiga syret mäts i denna spectrofotometer

I denna apparat, konstruerad av normannen Scholander, analyseras utandningsluften

Operation förbeds

Utvecklingen av behandlingsmetoderna, bl. a. inom lungkirurgin, har medfört en kraftig ökning av olika slags undersökningar och funktionsprov. En omsorgsfull kartläggning av patientens lungfunktion m. m. är en av förutsättningarna för en lungoperations planläggning.

Lungornas förmåga att åstadkomma gasutbyte mellan ytterluften och blodet beror dels på ventilationsförmåga, dels på gasernas diffusion mellan lungblåsor och blodet. Ventilations-

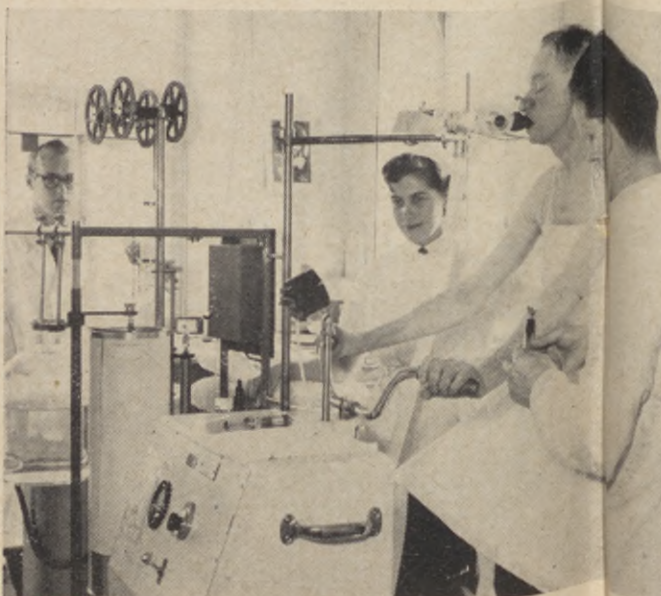
förmågan undersöks i en spirometer.

I vissa fall vill man ha god funktion den ena av de två lungorna har. Metoden med en spirometer kan det undersökas. Denna undersökning är något besvärligare trots att man använder den utmärkt kateter som konstruerats av Carlens i Stockholm.

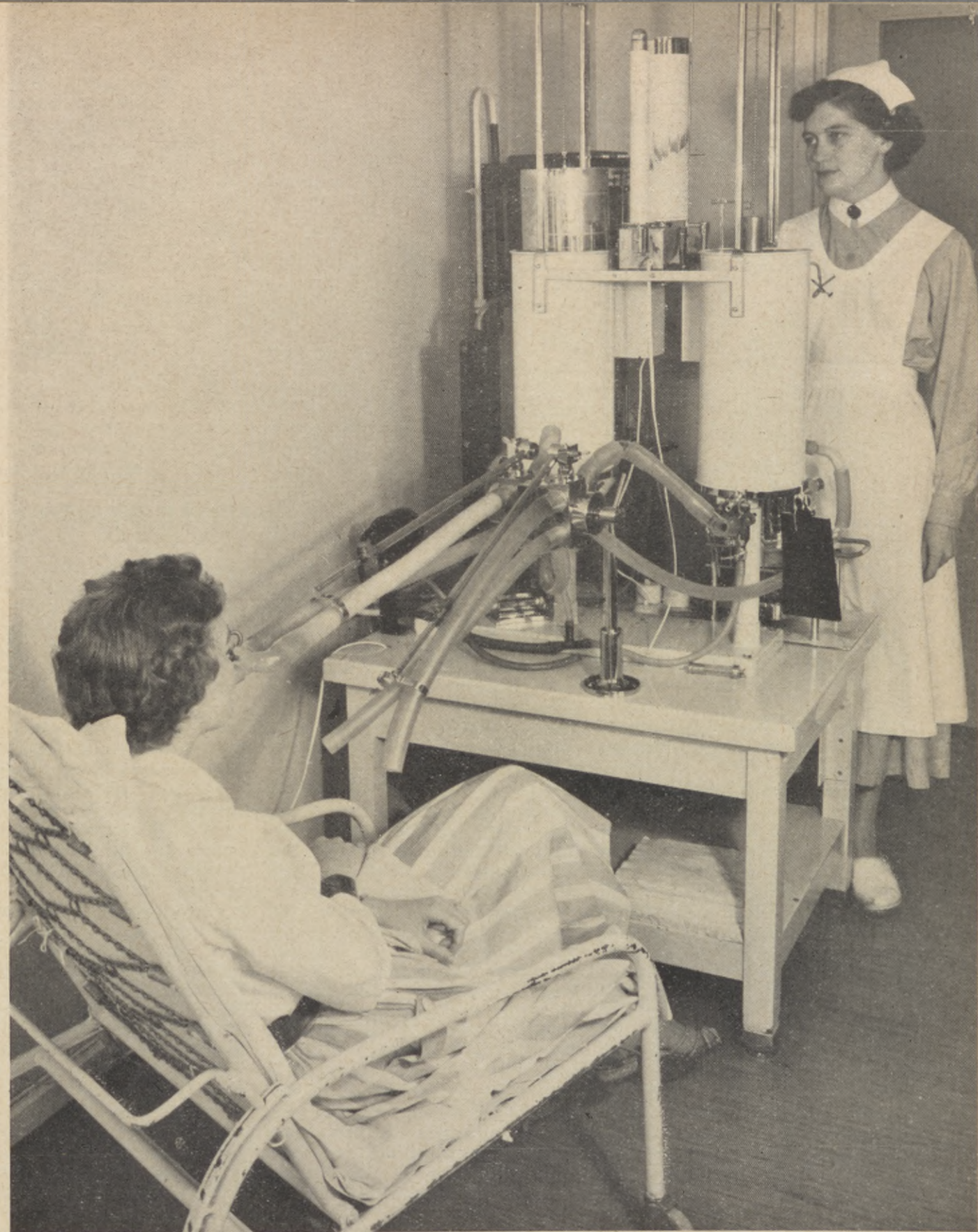
En noggrannare bedömning av den totala lungfunktionen fås genom analys av utandningsluften.

Genom mätningar av blodets pH (surhet) kan man bestämma kolsyretrycket. Detta är ett mått på effektiviteten av lungventilationen

Artärblod tas genom en kateter som här införts i vänstra armartären. Samtidigt uppsamlas utandningsluften i den stora spirometern. Provet görs dels i vila, dels under arbete på cykel

Reportage:
ERIK RANSEMAR
ERIK BERGLUND
LARS BIRATH (foto)

Med en spirometer undersöks ventilationsförmågan. Man mäter dels hur mycket luft patienten kan andas i ett andetag, dels hur mycket han kan andas per minut

Bilderna från Renströmska sjukhuset

Novell av
INGVAR WAHLÉN

NÖDVÄNDIGT ATT LEVA

Ja, sa Pontus Vikman och la borret J från sej på en sten, det är alldeles tvunget att leva.

Han var ensam. Han talade till solen, till molnen, ja till allting omkring sej. Med tröjärmen torkade han av sej svetten från pannan. Skiten fäste vid och han blev alldeles strimmig runt ansiktet.

— Leva, förstår ni, sillaknektar, de är att säja hej och hå och ta i från morron till kväll.

Han hade fått fram snusdosan och lade in en stadig pris, valkade fram och tillbaka med tungan ett tag så att prisen kom på plats. Han visste att han måste sätta igång snart, nästan genast, annars skulle det sticka fram ett visst ansikte vid knuten hemma på gården. Och där skulle hon stå och bliga på honom då han vilade. Och då han kom hem om kvällen skulle hon se ilsket på honom och säja:

— Skita ner sej kan han mens han vilar!

Visst! Livet är enkelt och lättfattligt för den som arbetar. Och den som glori på och slänger gliringar fram och tillbaka. Gudarna vet var hon lärt sej att bli så frän. Att alltid vilja sarja och göra ont. Han har satt sej tillrätta och tagit borret i

den ena handen och den tunga släggliknande hammaren i den andra. Ett-två-ett-två.

Upp och ner. Låta borret sakta snurra i handen mellan varje slag och arbeta sej allt djupare ner. Detta var den trettonde stenen. Två till, sen skulle han ha att göra några timmar med sprängning. Det blir morgonarbete, tänker han och det lättar litet i armen. Han har enveten värk, strängt är det att sitta och hålla borret igång från morron till kväll. Satkärningen lejer aldrig annat än när det är sånt jobb som hon inte själv kan klara. Allt det lätta gör hon själv. Och rik är hon. Och snål. Man får tacka Gud att det kommer spicken sill på bordet om kvällarna. Och ett par skinnorra potätor från ugnen. Och skummjolk. Och en torr brödsalk som hon låtit ligga uppe ett par dagar för att göra den drygare i truten på dagsverkarna.

— Jävla kärring, morrar han fram mellan mustascherna, snålkärring.

Han kan inte förlika sej med henne och hennes snålhet. Han tar alltid så mycket betalt han någonsin vågar, men alltid prutar hon. Nu brukar hon bara ge det hon tycker är lagom. Det blir mindre och mindre. Men Vikman kommer dit ändå.

Han har börjat bli allt äldre och han har allt flera fridagar. Och han behöver några kronor då och då.

— Slit och släp är livet. Man blir gammal och trött och daglönen sjunker. Snart har man inte till maten en gång. Men nästa år får man pensionen. Då skall det bli gott att leva.

Vikman tycker att Sverige är bra. Helst nu då det talas om att det skall bli högre pension. Och han drömmer alltid om den dagen då han skall få alla dessa pengar. Då kanske han kan lägga undan litet. Kanske han kan spara nåt tusen om han får leva länge. Det skulle vara roligt att ha några kronor till barnen när man är borta. Fast de har det riktigt bra. Sämst av alla har väl han själv det. Han själv och hustrun Lovisa.

Han har fått vanan att resonera med sej själv. Det hjälper, tycker han. Hjälper upp bitterheten. Han har alltid varit så ensam, gått dag efter dag och knackat hål i stenarna, sprängt och forslat bort dem. Hans liv har varit ett krig mot stenen och hans liv har varit en och annan fest och sen arbete igen. Fatigmans liv är arbete. Och arbete igen.

— Leva och leva, muttrar han medan hammaren taktfast slår på borret, det är alldeles förbannat nödvändigt att leva. Och att hjälpa satkaringen. Det är konstigt vad han tycker illa om fru Larsson på Gammelgården. Han kan inte peka på en enda sak som hon gjort honom. Varken ond eller god. Han kommer hit och hjälper henne då och då. Och hon betalar allt mindre eftersom han blir allt sämre arbetskarl. Men hon är så snål att han retar sej bara han ser på henne. Bara han ser på den dåliga maten och alla de skinande kopparfaten i köket. Och de stora höga rummen. Han känner hat varje gång hon tar fram sin gamla plånbok och plockar upp kronorna till honom.

— Det får väl bli så här, säger hon och hennes stämma är så full av storhet att han aldrig vågar säga mot.

— Det är för lite, skall man arbeta gratis åt er? Nej, han tänker det. Men han säger aldrig nåt. Och alla vet hur snål hon är. Och hur kort hon är i tonen. Och hur rik hon är.

Han hatar henne med den fattiges hat mot rikedomens och snålheten. Han hatar henne allt vad hans gammelmanshat kan upplamma i. Hon

är det som man måste hata. Om kvällarna när han ätit sillen och potatisarna, reser han sej och säger tack. Och bockar adjö. Men han vet att hon vet att han hatar. De har spänningen mellan sej och de trivs båda med det.

Hon är klar med djuren. Står ett tag på gårdsplanen och ser neråt ängen där gubben Vikman sitter och slår med hammaren. Hon är i femtioårsåldern, stor och grov, men knyckig och hastig i sättet. Fru Larsson vet att alla tycker illa om henne. Hon lider av det, men hon kan inte ändra sitt sätt mot underlydande. Hon har svårt att behålla skogsarbetare och drängar. Därför klarar hon sej mestadels ensam. Lejer en dag då och då. Och allt eftersom åren går blir bitterheten och snålheten kännetecken på henne. Hennes ansikte får dessa färör och streck, ditritade med ensamhetens och bitterhetens ritstift. I början försöker hon bli kvitt dem, hon slätar ut ansiktet framför spegeln. Men så formar ensamheten och bitterheten nya streck och till sist resignerar hon. Hon blir bitter. Blir snål. Ensamheten har gjort sitt verk och ingenting kan tränga inom mas-

ken nu längre. Nu trivs hon ganska bra med att vara snål och rik. Med att stå alldeles ensam.

Hon minns inte längre sin ungdom. Hon minns inte den länge, ljuse Harald, som kom en vinter och arbetade i skogen. Han som hade så vita tänder och brett bröst. Som kunde slåss bättre än nån av bypojarna. Hon har glömt honom fast han låg jämte henne ute i ljungen under den korta sommaren. Han har länge varit i hennes drömmar och hennes liv. Men nu är han borta. Nu är hon idealdottern till den gamle girigboken Adolf Larsson på Gammelgården. Alldeles lik honom är hon. Han formade henne sådan att hon lydde honom och gifte sej med en stenrik kusin som hade sågverk nere i dalen. Och det blev ett hund-och-katt-äktenskap. Bara efter två år hatade båda varandra. Men skiljas ville de inte. Han höll sej nere i dalen och hon uppe på Gammelgården. Hon var bonde och han fabrikör. Rikedom fanns det på båda håll.

Fabrikör Larsson höll sej med älskarinna och hon gick ensam uppe på gården. Ibland flammade hennes ungdomskärlek upp och då kunde hon vara rastlös och förtretlig. Men åren gick och ensamheten satte allt flera spår i hennes ansikte. Hon glömde släta ut alla strecken i ansiktet, efter en tid var de vanliga. Hon glömde att hon levde. När fadern dog sörjde hon inte. Fast efter hand tyckte hon att det hade blivit för ensamt på gården sen han kom bort. Och ibland längtade hon efter någon att tala med. Men åren gick. Hon kunde aldrig behålla någon tjänare eftersom hon var alltför lik sin far. Hon var minst lika snål som han och därtill var hon bitter och otrevlig i sättet. Hon ville bara pika och komma med antydningar om att arbetet gick för sakta. Många hatade henne, men de flesta kallade henne för tokig.

Denna eftermiddag känner hon sej särskilt rastlös. Hon känner plötsligt alla dessa gamla tankar om hur livet kunde ha varit om hon bara aldrig hade lytt sin far. Det är omedvetna tankar. De brukar aldrig komma för henne annars. Men nu sliter de och river i henne. Hon ser på den gamle Vikman, men hennes blickar bedömer inte slagens hastighet eller kraft. Det är ovidkommande saker just nu. Men gubben som

Teckningar av GUNNAR PERSSON

— Sätt sej ner å
üt, Vikman, sa
fru Larsson

ser henne stå där lägger ner extra kraft i slagen. Kanske kan det bli en femtioöring till.

De är i grund och botten lika, Vikman och fru Larsson. Fast de inte alls kan förstå det. Han är bitter över sitt slit och sin fattigdom. Hon är bitter över ett förlorat liv. Man har bara ett liv och det har hon förstört. Inte brukar hon tänka på sånt, men i dag rusar det över henne alldeles av sej själv.

— Leva och leva, viskar hon rätt ut till solen och luften, är det så nödvändigt att leva?

Men det är det. Hon stänger till om de stolliga tankarna och är åter den nyktertänkande arbetsmänniskan. Frun på Gammelgården. Hon släpper inte fram några dumma tankar.

Hon är sin faders dotter. Hon reflekterar sällan över vart hennes pengar tar vägen. Nej, det orkar hon inte. Hon vet att mannen kommer att få dem. Mannen som har älskarinna och ligger nere i sin våning i dalen. I byn. Han bryr sej inte alls om gården eller henne. Folk skulle förstås inte tro henne om hon sa att han inte varit nära henne på över tio år. Men så är det. Hon vill inte. Och han vill inte försöka. Han har slutat med sina konster då det gäller henne. När han tittar upp någon gång är han bara mån om att höra hur affärerna går. De är släkt i det fallet. Lika snåla, lika om sej. Kanske reflekterar

de aldrig över att det en dag skall vara slut. Antagligen inte. De bara lever och lever och har för sej, att så skall det bli i evighet.

Nu kommer hon över gårdsplanen. Och åter glider hennes ögon ner till gubben. Ett tag kommer det för henne att han måste slita hårt. Han är ju i alla fall gammal. Och skröplig har han varit i många år. Har visst ont av värk. Men så skjuter hon undan de tankarna. Vad angår gubben henne förresten? Den lille fylltratten! Hon har hört folk berättat om hans eskapader. Han har supit upp allt han äger och har. Fast nu är han visst skötsam. Och duktig är han. Så gammal han är. Men han brukar ju få betalt för sitt arbete hos henne. Jodå, det brukar han visst få. Så det så.

Och så går hon in för att sätta på kvällsmaten. Hon får för sej att hon skall koka en kopp kaffe till gubben i kväll. Han kan behöva nåt uppiggande. Bara detta att hon skall bjuda honom på kaffe en vanlig kväll är någonting särskilt, och medan hon sätter på kaffepannan tänker hon hela tiden vad det är med henne. Hon är sej inte riktigt lik. Inte så snål och inte så om sej som hon brukar vara.

Hon rycker till då det plötsligt ögonblick därborta vid dörren, men reser sej sen och tar ett par steg in

i rummet innan hon vänder sej om och säger: — Stig in!

Men nu är hennes stämma lika klar och kall som alltid. Nu är hon bara snåla fru Larsson på Gammelgården. Nu finns det ingenting vekt hos henne mera. Som hon nu är kan hon möta vem som helst. Ty hon är van att gömma sig bak bitterhetens mask.

Det är en av sladdertanterna från byn. Ibland kommer hon hit upp. Brukar ha med sej några Husmodern som hon vill lämna. Det blir alltid för att tala om nyheter nere från dalen. Här vet hon att hon är ensam om dem. Ty hit kommer ingen, och själv är fru Larsson bara sällan nere i byn.

Fru Larsson tycker inte om gästen. Helst inte i dag då hon haft lite besvär med sina tankar. Då hon inte är riktigt idealdottern. Då det finns något vekt med i hennes tankar. Men inte säger hon nåt om att hon är förtretad. Nej, hon nickar mot soffan och hon tar fram en kopp och ett fat, slår upp kaffe och lägger för gästen av det gamla torra vetebrödet. Ingenting annat.

De talar om ditt och datt. Fru Larsson svarar torrt och precist, vill inte alls blanda sej i resonemanget. Men hon ser att den andra har nåt särskilt att säja. Fast hon inte vet vad det är ännu. Men hon vet att det kommer och eftersom hon omedvetet känner på sej att det är nåt som rör henne samlar hon sej. Hon samlar sej för att inte visa att det är nåt som angår henne.

Visst börjar hon bli nyfiken. Den andra bara samlar och samlar sej, men vågar aldrig ta språnget till handling. Mer och mer börjar fru Larsson förstå att det är nåt särskilt viktigt. Men då det hela tiden är tyst och stilla med den verkliga knallsensationen, måste fru Larsson släppa av litet på sin stramhet. Hon får tag på kaffepannan och slår upp.

— Doppa bara i mer, säger hon, vetebröt är torrt, men jag har inte hunnit baka nytt ännu.

Hennes röst blir litet mildare och mera inställsam och den andra begagnar omedelbart tillfället. Det kommer som en bomb, utkastat likasom om hon förstår att det måste säjas kvickt.

— Har fru Larsson hört, att fröken Nyblom fått ett barn. De va därför hon vatt bortrest.

Hon försöker bemästra sej. Men det är omöjligt. Hon rycker till. Å

herre je. Det fattades bara detta. I malörtsbägaren. Hon känner sej plötsligt trött och hade den andra inte varit där så hade hon nog börjat gråta.

— Nej jag har inte hört nåt, säger hon klart och lugnt.

Jag måste vara som vanligt, far det genom hennes hjärna. Inte gör det mej nåt i alla fall. Jag bryr mej ju i alla fall inte om honom. Låt honom ligga med sina älskarinnor och få barn med dem. Mej angår det inte. Jag har ju fruktat det. Är efter år. Har bara varit rädd att han skulle skaffa sej barn med nån av dom där skökorna. Barn som jag skall sträva ihop pengar till. Men inte skall jag visa nån hur jag tar det.

— Det var verkligen en nyhet, säger hon lågt men ändå klart, liksom konstaterande. Jag har en annan nyhet, nu ler hon mot den andra. Jag har nästan tänkt ta mej en resa, kanske till England. Jag har ju några avlägsna släktingar där. Och man har gått här och arbetat i så många år att man kan behöva litet fritt.

Hon har aldrig tänkt resa. Men nu tycker hon att det i alla fall bör visa att hon tänker på sitt sätt. Att hon kan ha något att ta sej till. Att hon inte tar åt sej att han skaffar oäkta barn till världen.

Och hon är så vänlig mot sladderharpan som tar avsked. Vill riktigt visa att hon sätter sej över allt som folk säger på hennes rygg. Nu kan dom resonera om henne. Hon skall faktiskt resa. Låta bli att snåla. När hon dör får kanske ett barn pengarna. Ett oäkta barn nere i byn.

Hon vet att hon är orättvis i mycket. Hon vet alla sina fel när hon nu ser tillbaka på livet. Allt som är vrängt och illasinnat. Hon vet att livet inte bara är en möjlighet att leva vidare. Hon vet att hennes ondska har kommit till henne genom ensamhet och bitterhet. Det är hennes far som lever i henne. Han har genom ett långt liv lärt henne alla sina fula sidor. Kanske har hon haft lätt att lära dem, det har gått av sej själv. Hon har blivit förgrämd och snål. Svår i truten mot de underlydande. Nu inser hon det.

Livet är ett helvete att leva. Men det måste levas. Man måste tvunget leva. Man måste tvunget gå igenom allt som man är ämnad till. Men

man kan ibland ta livet i kragen och ändra banan litet. Och det vet hon att hon skall göra. Kanske skall hon kunna få gubben Vikman att stå för gården under tiden hon ger sej ut. Några månader. Bra betalt skall han få och han kan ju få flytta in i halva mangårdsbyggnaden. Så slipper han hyra det lilla rucklet där han nu bor.

Hennes bitterhet viker. Hon glömer barnet som skall ha hennes pengar. Hon planerar medan hon tar fram mat. Och utan att hon vet det plockar hon fram köttbullar och kalvsylta. Det känns som om det vore det enda rätta. Och hon sätter en tallrik mitt emot gubbens. Hon skall själv äta med.

Nu är klockan halv sju. Vikman reser sej och borstar bort en del jord och smuts från rocken och byxorna. Han står där och känner hur hungrig han är. Det river i magen.

— Vore nu bara fanskapet inte så snålt, muttrar han och hasar sej upp mot manbyggnaden. Nu ska man in och äta en sillarompa och ett par gamla potäter. Sämre än hemma tamejfan.

Han tycker illa om käringen Larsson, och hela eftermiddagen har han suttit och ältat sina klagomål. Han brukar göra så då han är på dåligt humör. Mer och mer går han över till det allt eftersom dagarna går. Han blir ju äldre och äldre. När han kommer in i dörren till köket blir han stående alldeles handfallen.

Herregud, tänker han, har käringen blivit alldeles bakom flötet nu. Va i all sin dar ska det här betyda. Han står där och känner sej alldeles ifrån sej. Det är något konstigt med detta. Här har hon bullat fram allsköns läckerheter. Sånt som han inte ser alltför ofta. Lungmos, köttbullar och leverpastej. Stekt potatis och fett, stekt fläsk.

— Sätt sej ner och ät, Vikman, säger hon och tusan i mej om hon inte skrattar lite också.

Vikman sätter sej och han känner att här har det hänt nåt som han inte kan klara upp. Han har arbetat i så många år hos henne, ett par dagar då och då, och ännu har han aldrig sett annat än sill och potatis till kvällsmaten. Och så detta överflöd så där utan vidare. Men han har lärt sej att äta då det bjuds nåt gott. Och fast hon sitter där mitt emot honom sätter han i sej allt vad

han förmår. Han låter bli att reflektera. Han är ju en nykter och klok människa som har lärt sej att det gäller ta för sej då det bjuds. Och hungrig är han.

När de är mätta sitter de och ser provande på varann ett tag.

— Jaha, säger han så, i morrn blir det till att spränga. Det blir sista dan. Sen är jag klar.

— Jaha, säger hon, jag hade tänkt fråga om Vikman inte kunde bli kvar här sen också. Jag hade tänkt resa bort, å så behövde jag en som håller tillsyn på gården under de månaderna. Ni kunde ju flytta hit å bo, ta de två västra rummen och det gamla köket.

Han blir mer och mer förvånad. Det har hänt nåt som han inte är karl till att begripa. Han kan inte göra klart för sej vad det är som har skett. Han vet inte vad han skall säga. Han bara kommer med sitt: Va!

— Bra betalt ska det bli, tvåhundra i månan och så fri mjölk och potatis, mjöl å en gris om året. Jag har så jag kan betala. Och sen kan han få vara kvar här. Bostaden blir fritt, den går med i lönen, bränsle likaså. Jag har rå att betala lite bra.

— Tack, tack!

Han är alldeles konstig i huvudet. Just nu tror han nästan att han drömmer.

— Ja, Vikman får tänka på et, säger hon sen, jag kan ju få besked i morron, så kan vi tala lite närmre om det då. Fru Vikman får ju ha nåt att säga till om.

Vikman reser sej fast det sjunger i skallen på honom. Fast han tycker att allting dansar runt. Och mätt är han så det står honom upp i halsen.

— Ja, tack för i da då, säger han.

Det är väl att det inte finns så gott om folk kring Gammelgården uppe på bergssidan. För hade det varit det hade de fått se en gammal stelbent gubbe dansa på den smala vägen.

— Livet är nödvändigt att leva å gott å då, tra, la, la, la.

Och i kammaren satt fru Larsson och planerade för en stor resa. Hon hade mist en del av sina rynkor och bitterheten var inte så markerad längre. Hon var ganska glad. Det hade hänt nåt. Livet hade format om henne i ett enda tag. Hon skulle aldrig själv kunna förklara hur allt hade tillgått denna eftermiddag.

Till det yttre är hans uppträdande fullständigt lugnt och naturligt. Ändå tvekar han ett ögonblick innan han öppnar dörren till pastors-expeditionen. Den eleganta kostymen av skimrande mohair hänger en smula vårdslöst över hans kraftiga gestalt. En amerikansvensk på besök i gamla landet. Det dyrbara gulduret på hans handled visar fortfarande "Eastern standard time". Just som han tar i dörrhandtaget hejdar han sig och granskar snabbt sina händer — så går han beslutsamt över tröskeln in i det stora kansli-rummet.

De tjocka gummisulorna under hans skor dämpar ljudet av stegen, han måste harkla sig ett par gånger innan prästen där framme vid skrivbordet lägger märke till honom.

Med någon svårighet uttalar främlingen sitt namn: John E. Sjogren — från New York. Han behöver ett åldersbetyg och en del andra papper. Har beslutat att stanna för gott däröver — you see.

Den unge pastorsadjunkten får söka länge och göra många besök inne i arkivet innan han äntligen

torn saknar i all denna världsliga framgång — känslan för det gamla landet. Minnena borde vara starkare. Önskan att återse gamla platser och kamrater kunde vara mer framträdande.

John E. Sjogren kan inte undgå att känna pastorns undran, men vad betyder några barndomsminnen mot det han upplevde redan första veckan efter landstigningen i New York...

Visst minns han. Det är bara så

för State Exchange Bank i Detroit förvandlades Johan Edvin Sjögren till en helt och hållet annan människa.

Tystnaden som råder här inne på pastorexpeditionen; doften av gamla luntor som tränger ut genom den öppna arkivdörren. Denna tusenåriga, ombonade trygghet kontrasterar bara så mycket tydligare mot paniken som rådde på Union Square den där ödesdigra morgonen. Springande människor som träffades av kulor, stannade upp några ögonblick, liksom frågande, innan de störtade omkull på marken...

EN ANNAN MÄNNISKA

Berättelse av GEORG STENMARK

hittar kyrkoboken där Johan Edvin Sjögren senast fanns antecknad. Katarinavägen 15 — stämmer det? Yea, det är alldeles riktigt. Mannen nickar bekräftande. 15 Katarinavägen var det. Han ser ut genom fönstret. Nästan bortglömda minnesbilder börjar tränga fram — visst minns han Slussen och båtarna...

— Herr Sjögren har säkert upplevt mycket under dessa år därute? Pastorn är intresserad och försöker få honom att berätta. Men svaren kommer långsamt, nästan undvikande. Det blir bara allmänna fraser om stora städer, flygplatser, levnadsstandard m. m. Någon gång glimmar det till av tomter i New York som köptes för en spottstyver och sedan blev värda miljoner. Djärva byggnadsföretag som sattes igång över en natt och blev stora framgångar. Virkesaffärer i Canada och mycket annat.

Ändå är det någonting som pas-

avlägset nu... Katarinavägen 15, där man kunde gå in från gatan och via en smal kökstrappa nå ända upp på vinden och där under en bredde hela Stockholm ut sig... Ibland var det sotare på taken som pratade med honom. Genom en branddörr som alltid stod öppen kunde man komma in på en annan vind och därifrån ned i Stadsgården — smyga omkring bland godset på kajen och leka kurragömma med kamraterna. Skojigt var det också att kila upp på Glasbruksgatan, där det bodde så många gamla original bland massor av kringstrykande katter...

Men det är inte med någon verklig rörelse han minns barndomsåren uppe på Söder. Det som hände därborta i Detroit några dagar efter hans ankomst bröt liksom alla förbindelser med tidigare år; all känsla för ursprung och uppfostran, släkt, föräldrar och vänner. Den morgonen när pistolskotten knallade utan-

John E. Sjogren ser långt förbi pastorn och rummet som han befinner sig i, med alla porträtten av församlingens tidigare kyrkoherdar hängande på väggarna. Han ser andra bilder för sitt inre... Det smutsiga immigrationshotellet på Long Island, där han tillbringade de första två dyggen efter sin ankomst till USA. Den där kvällen när han mer av en slump hittade över till sydsidan, till Coney Island med sina danshak och barer... Det var här han träffade Frank, Stanley och Bill. Gossar med hårda okänsliga ansikten och idéer om hur man skulle fixa pengar...

Samma kväll skrev han ut sig från Long Island och följde med sina nya vänner in till New York, till en våning på Orchard Street mellan Central Park och Riverside Drive. Ingen sökte dölja för honom vad det var fråga om. Man planerade en kupp en av de närmaste dagarna. En av deltagarna måste vara absolut clean — inga tidigare kontroverser med myndigheterna. Han måste vara okänd i den undre världen. Det var ingen slump att valet fallit på Johan Sjögren; svensk och nyss

landstigen, utan nerver på grund av bristande insikt om faran.

Under de tre dygnen som man uppehöll sig i våningen på Orchard Street gick han inte utanför dörren. Ingen skulle se honom. Mat och dryck hämtades upp från en restaurang i närheten.

En kväll vid 19-tiden kom ett telefonsamtal från Springfield, och strax efter midnatt gick man ned till bilen som väntade på gatan. Efter en halvtimme upphörde tätbebyggelsen och man satte full fart Highway 14 mot Chicago. Vid ratten satt Frank G. Wilson, efterlyst för mord på James Hickey i Taylorsville. I baksätet åkte Bill Dillard, rånare och våldtäktsman, en yngling i 20-årsåldern med egendomligt stirrande ögon som hela tiden var riktade framåt körbanan. Det verkade som om han inte nog snabbt kunde komma till målet, hela tiden skyndade han på föraren med otåliga anmärkningar. Bredvid honom satt Stanley P. Gaines, nyss frigiven efter 14 år i Missourifängelset, utan några märkbara spår efter vistelsen där, men blicken var hård och skoningslös. Den femte i sällskapet var Emery J. Snyder, vilken ett par år tidigare rånat en

krympling i Philadelphia. Han ytttrade inte ett ord under färden.

Genom nattmörkret rusade deras bil framåt. Passerade Harrisburg, Johnstown, Springfield — där tog man av åt norr mot Toledo... I radion sjöng en kvinnoröst sentimentala sånger, efteråt blev det pianomusik. Det började ljusna, mycket tydde på att det skulle bli en vacker solig dag.

Efter ytterligare ett par timmars färd var man inne i en av Detroits förstäder och saktade farten. Långsamt rullade bilen utför Main Street och stannade just där gatan mynnar ut mot Union Square. John E. Sjogren lämnades ensam i vagnen med order att vända och parkera på andra sidan. Där skulle han invänta de andra sedan de klarat jobbet. Genom bakrutan såg han de fyra männen långsamt gå över torget fram mot State Exchange Bank. Den stora klockan över ingången visade på 9.15. En ständig ström av människor passerade på väg till och från den närbelägna North Pacific Station. Ingen tycktes lägga märke till bilen som stod parkerad vid trottoarkan- ten.

Plötsligt hördes två dova smällar.

John Sjogren vände sig blixtnabbt om och såg nedåt Union Square, men där syntes ingenting ovanligt. Ögonblicket efteråt började alarmklockorna ringa utanför den stora bankbyggnaden. Rånarna dröjde. Det började kännas kusligt. Då svängde den första polisbilen upp mot ingången. Innan poliserna ens hunnit ta sig ur bilen möttes de av en första kulkärve. Det var Emery Snyder som stod i entrén med ett maskingevär. Från bilen hördes halvkvävda skrik. Någon försökte öppna dörren, men mejades ned. Ambulanser tjöt. Paniken var obeskriverlig. Sedan kom det poliser springande från alla håll och skottlossningen blev häftigare.

John Sjogren hade nästan beslutat att lämna bilen då någon rörde vid handtaget. Det var Frank Wilson! Genom ett under hade han klarat sig ut ur banken och via en sidogata tagit sig fram till bilen. Men han var svårt skadad. Hans skjorta var genomdränkt av blod från ett skottsår i bröstet och det var med möda han kunde trycka ned handtaget till bildörren. I handen höll han krampaktigt tag om en tjock svart portfölj. Så snart han kommit in sjönk han ihop på bilgolvet. KÖR!

John Sjogren startade och körde långsamt gatan framåt. Tankarna jagade genom hans huvud. Antagligen hade de andra tre blivit skjutna och Frank Wilson ensam hade undkommit med bytet, men han var döende... I samma ögonblick hördes en rossling från golvet där Frank låg. Han hade slagit upp ögonen och viskade svagt: Ta portföljen... göm den... sedan kontakt med James Brody, 45 Allen Street, East Side... Myv v... Det blev bara en svag suck — han var död.

Herregud så mycket pengar det fanns i portföljen... John Sjogren måste för ett ögonblick stryka bort den fascinerande bilden från sina ögon och då blir han medveten om var han befinner sig. Pastorn sitter lutad över skrivbordet och utfärdar det begärda intyget. Framför honom på väggen hänger ett förgyllt krucifix... Men minnet av sedelbuntarna är starkare. Det var hundratals buntar i olika valörer. Så mycket hans fickor kunde rymma plockade han på sig. Besinningslöst pressade han in den ena bunt efter den andra innanför skjortan och i underkläderna. Inte en dollar lämnade han kvar. Portföljen

Teckningar av
MAJKEN
BANNER-WAHLGREN

Pastorn ber om
en gåva till församlingen

slängde han i baksätet. En sista gång lyfte han upp Franks huvud och förvissade sig om att han var död. Så steg han ur bilen och gick gatan framåt tills han fann en underjordisk toalett. Där tvättade han omsorgsfullt bort blodfläckarna som han fått på händerna vid beröringen med Frank. Sedan fördelade han sedlarna jämnare över hela kroppen, fortfarande utan att räkna summan. Men han var klar över att det måste vara närmare 200.000 dollar.

När han kom upp från toaletten vek han in på Warren Street och ledade sig så småningom fram till järnvägsstationen, där han köpte en tredjeklass biljett till New York.

Kvällstidningarna i New York bekräftade saken. Tre av banditerna hade skjutits under skottlossningen i bankens entré, medan en fjärde klarat sig undan till en bil där man senare fann honom död. En okänd medlem av ligan hade försvunnit med bytet...

Han hade använt pengarna förnuftigt och fördubblat den ursprungliga summan ett par gånger under årens lopp... Ett avlägset leende skymtar på John E. Sjogrens läppar. Samvete...? Ja, kanske första veckorna, medan han inte visste hur det hela skulle avlöpa. Men inte sedan. Han hade fått chansen och tagit den... Många av hans bekanta som utvandrat hade fått arbeta som djur, tungt och livsfarligt för några dollar i veckan... Då bar han hellre på de här minnena...

Under tiden har pastorn blivit färdig med hans papper och samtalet kommer in på kyrkans olika verksamhetsområden, bland annat hjälparbetet inom församlingen. Detta är något som den långväga besökaren förstår. Visst vill han skänka en gåva till sin gamla församling. Pastorn har varit hygglig och skrivit ut de här papperna. Det är O.K. Han tar fram ett checkhäfte och skriver hastigt ned några siffror och sitt namn. All right?

Beloppet som står på checken är större än pastorn väntat. Han tackar överväldigad, och samtidigt önskar han att kyrkoherden varit närvarande. Plötsligt kommer han att tänka på ett församlingsmöte följande vecka. Skulle inte...? Men John E Sjogren avböjer innan frågan är framställd. Sorry! Måste flyga till New York redan i morgon. Good bye.

● LO, TCO OCH DE...

(Forts. fr. sid. 4)

emot de handikappade och sin lojalitet gentemot samhället. Är fackföreningsrörelsen beredd till detta?

På det statliga arbetsområdet var man länge mycket restriktiv, då det gäller de handikappade. En omsvängning har där ägt rum, till stor del tack vare kraftiga påtryckningar från de handikappades organisationer. (Se Sv. författningssamling nr 5, 1957.) Vi har kanhända ännu inte kunnat notera så stora praktiska resultat därav, men genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg pågår som bekant en stimulerande upplysningsverksamhet på området. Observeras bör, att den nya ordningen förutsätter direkt samverkan med personalorganisationerna. En motsvarande anordning inom det privata arbetsområdet bör ha samma uppgift att fylla och ha samma utsikter till framgång.

Då arbetslöshet uppstår, lokalt begränsad eller mera utbredd, slår fackföreningsrörelsen larm, vilket är helt naturligt, ja, dess enkla plikt. Lika naturligt bör det te sig för den fackliga rörelsen att kräva alla lämpliga åtgärder för att undanröja den permanenta arbetslöshet, som råder bland stora skaror handikappade. LO har som bekant hos regeringen hemställt om tillsättande av en beredning, som skulle dryfta åtgärder mot den ökade arbetslöshet, som vi nödgas konstatera sedan några månader tillbaka, visserligen med en viss tillbakagång under den allra senaste tiden.

Det synes vara ett såväl praktiskt som psykologiskt lämpligt tillfälle att i samband med tillsättande av en dylik beredning från de handikappades sida söka knyta kontakt med den högsta fackliga ledningen för överläggningar i den fråga, som här berörs. De partiellt arbetslösa organisationer är förvisso beredda att lämna sitt bidrag i detta arbete, och jag tror, att fackföreningsrörelsen så småningom kommer att välja det fullständiga samarbetets linje. Det finns, enligt min uppfattning, endast ett alternativ till denna, nämligen kvotlagstiftning. Ingen torde emellertid vilja på allvar föra fram detta som en lösning på de handikappades arbetsproblem. Kvotlagstiftning stämmer icke med vår upp-

fattning om demokrati i allmänhet. Den utgör ingen garanti för en god lösning av den enskildes arbetsproblem, och skulle mången gång vara omöjlig att tillämpa.

Under den senaste valrörelsen har såväl statsministern som LO-ordföranden med skärpa understrukit, att allt, som överhuvud kan göras, för att undanröja arbetslösheten och avvärja faran för framtida kriser på arbetsmarknaden, måste göras. Gäller detta uttalande även de handikappade?

Gunnar Björck

● HJÄRTKLAFF...

(Forts. fr. sid. 5)

tiska åtgärder skapa garantier mot missbruk.

Artikelförfattarens syn på intygs-skrivandet är riktig. På samma sätt som det för domaren i tveksamma mål gäller att hellre fria än fälla, måste läkaren i osäkra fall hellre säga ja än nej. Det är bättre att utfärda två obefogade intyg om arbetsoförmåga än att av malplacerad försiktighet vägra ett enda sådant, då det är befogat.

Undantagsfall med missbruk av sociala förmåner kan aldrig helt förhindras. Gör man kontrollen alltför effektiv, alltför personligt kränkande, får den stora majoriteten av ärliga hjälpsökande lida för de få missbrukarna. Utan tvekan ett alldeles för högt pris för det man skulle kunna vinna.

● INTERNATIONELLA...

(Forts. fr. sid. 16)

"bakgrundsstrålningen" som redan atomenergiens *fredliga* användning kan leda till.

Där har WHO också otvivelaktigt en framtidsuppgift som endast kommer att öka i aktualitet — långt efter det att de sista härdarna för pest och spetälska, fläcktyfus och malaria blivit definitivt sanerade. Inte bara bombpartiklar och reaktordrivna industrier utan t. o. m. TV-apparaterna bidrar för övrigt till de stråldoser, vilkas sammanlagda styrka avgör frekvensen av förändringar i arvsanlagen — och därmed äventyrar kommande generationers hälsa.

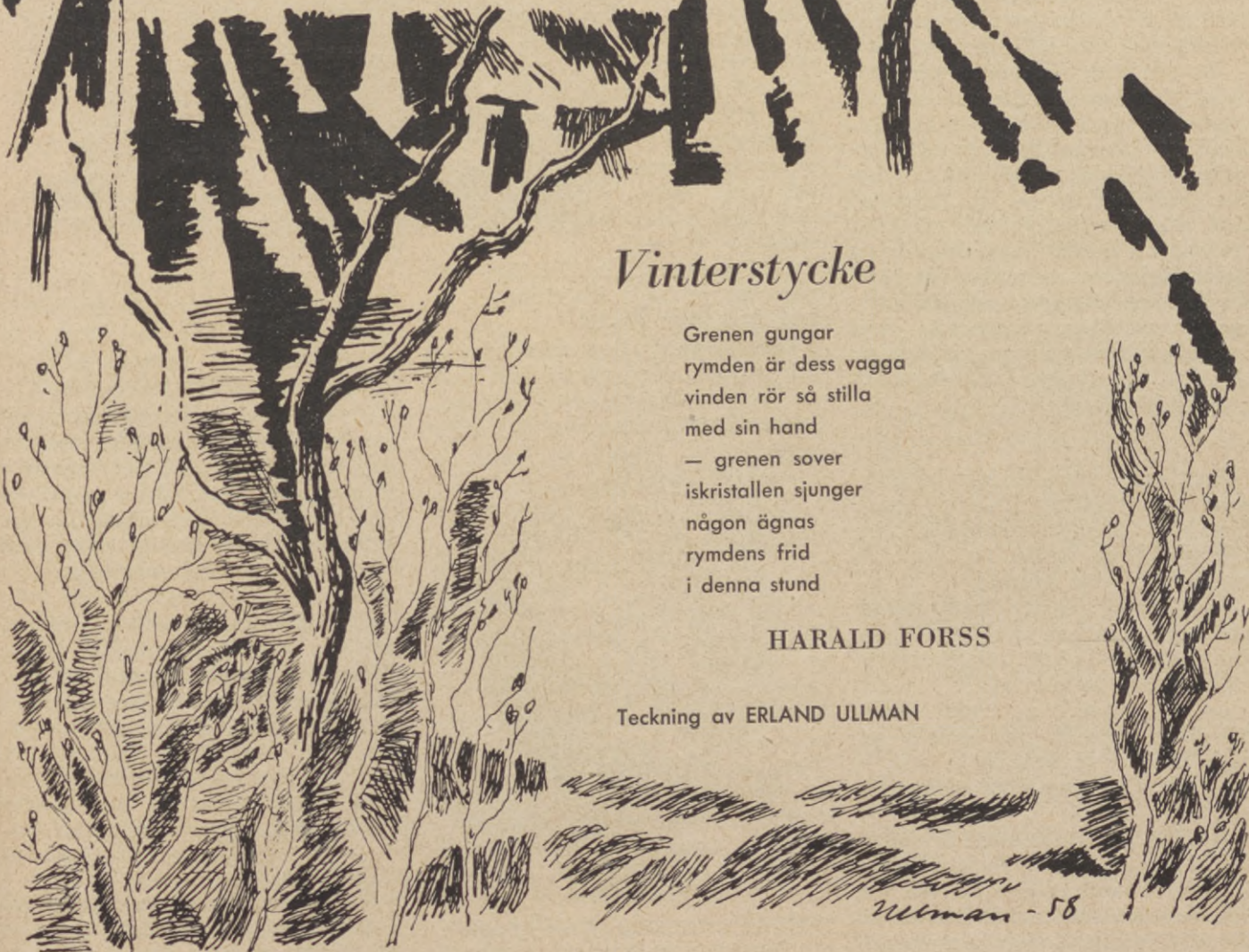

Tillit

Du som timmarna väger
mått som aldrig
vi känt
aldrig fylles vår längtan
av den tid som du sänt

Löst är vår stora önskan
tid kan ej fånga den
vårfylld
och skön som grönskan
väntar den trogen än

HARALD FORSS

Vinterstycke

Grenen gungar
rymden är dess vagga
vinden rör så stilla
med sin hand
— grenen sover
iskristallen sjunger
någon ägnas
rymdens frid
i denna stund

HARALD FORSS

Teckning av ERLAND ULLMAN

Ullman - 58

”Rymddjur” för 175 år sedan

Gamle Lionardo da Vinci försökte lägga de erfarenheter han gjort genom mångåriga studier av fåglarnas flykt till grund för konstruktionen av en maskin, med vars hjälp en människa skulle kunna med egen kraft höja sig upp i luften. Detta lyckades honom aldrig, och lika liten framgång hade en lång rad av andra ”tyngre-än-luften”-teoretiker under några århundraden framåt.

Experimenten koncentrerades sedermera på systemet ”lättare än luften”, och de första praktiska resultaten nåddes på 1770-talet av bröderna Etienne och Joseph Montgolfier från den lilla byn Annonay i närheten av Lyon i Frankrike.

Denna begåvade brödraduon ägnade sig till en början åt papperstillverkning — ett pappersbruk hade varit i släktens ägo ända sedan 1100-talet — men efterhand övergick de till att huvudsakligast syssla med fallskärms- och ballongexperiment.

Joseph, som var yngst och samtidigt den impulsivaste och våghalsigaste av de två, försökte i tjuguaraldern att med hjälp av ett jätteparyly hoppa ned från ett fabriks-tak. Försökte, ja — och lyckades! Det vill säga han klarade sig med livhanken i behåll. Visst slog han sig halvt fördärvad, men han hade i alla fall kunnat konstatera att ”fallskärmen” verkligen fungerade som broms, alldeles som den välsignade da Vinci en gång i tiden beräknat att den skulle göra.

Emellertid var det inte fallskärmen utan ballongen, som senare kom att helt uppta Josephs intresse och elda hans fantasi. En dag sade han till sin bror Etienne:

— Titta på molnen kring berget där borta! De kan verkligen flyga. Om man ändå kunde stänga in dem i något slags farkost och...

— Du menar att man skulle stänga in vattenångan! avbröt honom Etienne skrattande.

— Ja, någonting ditåt tänkte jag väl.

— Hur i all världen skulle det gå till? I samma ögonblick som ångan kommer i beröring med en kall yta, blir den ju till vatten. Och även om det inte vore så — jag menar om vi

Av STURE WAHLSTRÖM

I dag kretsar konstgjorda satelliter runt jorden, och inom en inte alltför avlägsen framtid räknar man med möjligheten av interplanetarisk trafik.

Den 17 september 1783 — alltså för 175 år sedan — sändes de första ”rymddjuren”, en tupp, ett får och en anka, till väders i en varmluftsballong, och den 15 oktober samma år var det dags för den förste ”luftpiloten”, Pilatre de Rozier, som nådde en höjd av 90 meter och lyckades hålla sig uppe i fyra och en halv minut.

Erövringen av lufthavet hade börjat.

kunde bevara vattnet i ångform — så måste omhöljet vara oerhört stort och mycket tunt, men samtidigt också mycket starkt. Det måste vara lättare än den volym luft det undanträngde. Och så måste det vara en kropp med en bestämd form och med noga beräknade linjer. Nej, kära Joseph, det där lyckas nog aldrig.

— Det gör det kanske inte, men man kan ju i alla fall tänka på saken, envisades Joseph.

Och det gjorde han mest både dag och natt. En gång råkade han kasta en papperspåse på elden hemma i köket. Påsen fylldes med rök, höjde

I den här ballongen företog Pilatre de Rozier sin första uppstigning

sig över flammorna och hängde en lång stund fritt svävande i skorstenen. Joseph betraktade påsen med förvånade ögon och började genast drömma och fantisera. Kanske tänkte han på fader Elmer, en munk i Malmesbury, som ett par århundraden tidigare hade satt vingar på sina händer och fötter och kastat sig ut från ett kyrktorn och blivit svårt lemlästad på kuppen. Eller kanske tänkte han på John Baptist Dante, matematikern från Perugia, som likaledes försökte sig på en flygfärd från stadens högsta torn och bröt både armar och ben av sig. Måhända tänkte han också, att där dessa modiga men okunniga män hade misslyckats, där skulle han, Joseph Michael Montgolfier, lyckas.

Tolv år efter samtalet om molnen och vattenångan kom Joseph en dag rusande in på fabrikskontoret och viftade ivrigt med en bok.

— Här har vi lösningen, Etienne! ropade han.

— Vilken lösning? frågade Etienne.

— Jo, det gäller ju att få någonting som är lättare än luften. Här har vi det!

Joseph lade boken på broderns skrivbord. Den innehöll den första stora redogörelsen om vätet, som upptäckts ett år tidigare, 1766, av engelsmannen Henry Cavendish.

Den dagen övergav Etienne sina kontorsböcker och följde med Joseph till laboratoriet. Att framställa vätgas enligt Cavendish's metod var en ytterligt invecklad historia, men bröderna Montgolfier lyckades dock efter många om och men klara uppgiften.

De tillverkade en liten pappersballong och fyllde den med vätgas. Men den vägrade tyvärr att stiga till väders. Gasen läckte ut genom det alltför porösa höljet. Experimentet hade misslyckats. Etienne återgick till sina kontorsböcker och Joseph begav sig ut på landsbygden för att sälja papper igen.

En dag sex år senare satt Joseph i en diligens på väg till Avignon för att besöka en kund. Det var i janua-

Ballonguppstigning i mitten av 1780-talet

ri och blixtrande kallt. Mitt inne i en skog gick ett vagnshjul sönder. Joseph hjälpte till att laga det och man rullade vidare mil efter mil. Joseph satt och tittade på de vint-riga molnen. Det *måste* bli möjligt att flyga, tänkte han nu, liksom så många gånger förr. Han erinrade sig alla experiment och diskussioner kring problemen. Ånga dög inte, och inte heller vätgas. Men rök då!?

Plötsligt fick han en idé. En alldeles fantastisk idé, tyckte han. Han slet fram en bunt pappersark ur sin väska och började göra anteckningar och skisser, medan han hela tiden ivrigt pratade för sig själv om rök, luft och värme. Hans medpassagerare stirrade på honom och trodde nog att han antingen var full eller på något sätt tokig.

Sent på natten anlände diligensen till Avignon. Joseph visades till sitt rum på hotellet, och i samband med kvällsvarden beställde han bl. a.

även en bit siden. Vårdinnan kom in med den, såg misstänksamt på sin gäst en stund, skadade sedan på huvudet och försvann.

En timme senare började det lukta bränt på hotellet. Man spårade lukten till Joseph Montgolfiers rum och fann detta fyllt av rök.

— Ett ögonblick, så ska jag visa er . . . , sade Joseph till den häpne portieren.

Han hade av sidenlappen gjort en liten kub, som var öppen i botten. Han stoppade några papper i ett kärl, som vanligen brukar stå under sängen, tände eld på dem och höll kuben ovanför. Som lyft av en magisk hand höjde sig denna uppåt, buren av den uppvärmda luften.

Det var åsynen av papperspåsen över elden för snart tjugو år sedan som dykt upp i Josefs minne och kommit honom att associera till senare tiders teorier om "elektrisk rök" och het luft.

Hotellportieren var dock inte road av det enligt hans mening troll- och häxeriartade arrangemanget utan körde utan vidare resonemang Joseph på dörren.

Denne tog in på ett nytt hotell och postade följande morgon ett brev till Etienne. I detta stod bara:

*"Skaffa massor av taft och snören!
Du skall få se någonting underbart."*

Från och med 1782 och under lång tid framåt åtnjöt den lilla byn Annonay internationellt rykte. Den första ballongen, en säck av fint silke, i vars öppning nedtill anbringats brinnande papper, steg ca 25 meter, och detta betraktades som en stor framgång.

Men bättre skulle det bli. För sitt nästa experiment konstruerade de outtröttliga bröderna en enorm säck av linne, beklädd med papper. När ull och halm antändes (någon professor hade sagt att dylikt material var elektriskt), svälde säcken och steg i höjden. Den nådde upp till ca 2.000 meter, och när den slutligen föll ned hade den tillryggalagt en sträcka av nära tre kilometer.

Vid denna tid började den franska vetenskapsakademien dra öronen åt sig. Den inbjöd Joseph Montgolfier till Paris, och där överträffade han sig själv genom att konstruera en elliptisk ballong, som kunde lyfta med last. Fylld med röken från 25 kg halm och 6 kg ull höjde den sig över Paris — med en last av 250 kg!

Även det kungliga hovet började bli intresserat. Joseph kommenderades till Versailles, och där sändes för första gången i historien en ballong upp med levande passagerare ombord.

Tjugu meter hög och 14 meter i diameter, målad i glada färger och dekorerad med band och flaggor m. m., höjde sig ballongen över de kungliga åskådarna med en flätad bur som "gondol". Inne i buren befann sig ett får, en anka och en tupp. Detta var den 17 september 1783.

Så helt framgångsrik blev flygfärden emellertid inte. En stormby slet tyvärr sönder ballonghöljet. Men medan tusentals människor stod som åskådare, steg den i alla fall 40 meter upp och höll sig svävande på denna höjd i åtta minuter.

De tre djuren kom oskadda ifrån äventyret och hade alltså bättre tur

än våra dagars rymdhundar och rymdmöss.

Dit en fågel kunde komma, dit kunde också människan nå. Så löd parollen. Det dröjde inte heller länge förrän den förste ballongresenären uppträdde på arenan. Pilatre de Rozier, en god vän till bröderna Montgolfier, övertalade uppfinnarerna att konstruera en ballong för hans räkning.

Ballongen blev en jätte på 700 kg, prydd med zodiakens tecken i granna färger, och dessutom var den försedd med ett galler, på vilket den fuktiga halmen förvarades. Meningen var att detta galler skulle "lämpligt anpassas undertill på ballongen", varefter man med en spällanordning kunde reglera tillförseln av "gas".

Dylika livsfarliga flygmetoder tycker man borde ha gjort även den djärvaste bland djärva betänksam. Men de Rozier tvekade inte. Den 15 oktober 1783 gick han till väders — den förste i historien. Han nådde en höjd av 90 meter och lyckades hålla sig uppe i fyra och en halv minut.

Några dagar senare gjorde Rozier en ny luftfärd, denna gång i sällskap med en excentrisk markis vid namn de Arlande. I sammanhanget kan nämnas en belysande interiör från dessa tidiga luftfartsdagar. Kung Ludvig XVI tillät först efter många om och men de båda herrarna att gå till väders; han hade nämligen först tänkt sig att två dödsdömda fångar skulle få göra färden.

Vid denna uppstigning var även Benjamin Franklin närvarande, och det är sannolikt att han här fick en del impulser och uppslag till de experiment, vilka bl. a. ledde till uppfinnandet av åskledaren.

de Rozier och de Arlande seglade på 25 minuter en sträcka av en och en halv mil och landade vid La Muette. de Arlande tog sig sedan per häst tillbaka till Paris och meddelade den kvarvarande folkmassan att allt hade gått lyckligt och att de Rozier höll på att packa in ballongen som snarast skulle återsändas till Paris.

Två år senare beslöt de Rozier att han skulle krossa Engelska kanalen; Pierre Blanchard hade gjort det tidigare. Tillsammans med en god vän, Charles Romain, steg han en vacker sommardag upp från Boulogne. Allting gick bra i början, Men

så, på ca 1 000 meters höjd, tog ballongen eld, och några sekunder senare kunde den mångtusenhövdade åskådarskaran se en formlös, brinnande massa störta ned på stranden. Flygningen hade krävt sina två första dödsoffer. Ett monument restes senare utanför Boulogne till deras minne.

I december 1783 gjorde en annan fransk uppfinnare, fysikern Jacques Alexandre Charles sensation genom

Bröderna Joseph och Etienne Montgolfier, som konstruerade världens första ballong

att göra en uppstigning över Paris med den första praktiskt brukbara vätgasballongen. Den var försedd med en ballastad gondol, nät, ventiler, ankare och barometer. Vidare hade tyget i ballonghöljet indräkts med en gummilösning.

Flera ballonger hade under tidigare experiment sprängts när de kommit upp på större höjder. Vid dessa försök hade man dock aldrig haft vare sig djur eller människor som passagerare. Sprängningarna berodde på att man slutit till gasbehållaren hermetiskt. När denna kom upp på stor höjd med tunnare luft, utvidgade ballongluften sig så att höljet rämnade. För att undvika detta införde man en ventil, genom vilken man kunde reglera spänningen i ballongen.

Man började vid samma tid inse ballongens militära betydelse, och en författare framhåller att "en general skulle kunna få en enorm fördel genom att stiga i en av dessa apparater; han skulle i fågelperspektiv kunna se icke blott vad som hände

inom hans egen armé utan även inom fiendens, och genom att sända ned sina order, vilket skulle kunna låta sig göra medelst en lina och ett lod, skulle han kunna leda slaget som aldrig tillförne".

Denna lektion i luftstrategi prövades för första gången 1793, när den första "flygeskadern" gjorde sin debut. Medan österrikiska trupper belägrade en stad, sände den franska armén upp femtio flygare i ballonger, som var förbundna med jorden medelst linor. Österrikarna improviserade i hast något slags luftvärnsartilleri, som gav de djärva luftfararna ett hett mottagande. De lyckades dock återvända helskinna till de sina efter fullgjort uppdrag.

Som framgår av vad här sagts blev det Frankrike förunnat att skänka världen de första praktiskt användbara varmlufts- och vätgasballongerna, den förste flygaren och den första militära flygfarkosten. Till denna lista fogades senare bl. a. de första kvinnliga ballongseglarna (madame Thible och madame Blanchard), den förste fallskärmschopparen (Gernerin) och den förste kanalflygaren (Blériot).

Vidare har fransmännen varit pionjärer både som luftskepps- och flygplansbyggare, och deras flygplansindustri i dag står inte andra länders efter i fråga om teknisk fulländning. I fråga om vissa detaljer är de rentav överlägsna både engelsmän, ryssar och amerikaner.

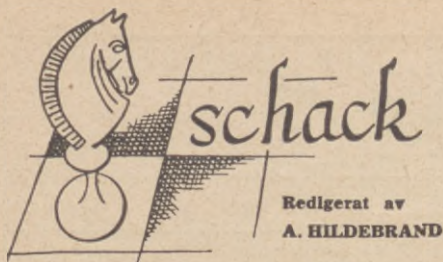
● DEN GIRIGE . . .

(Forts. fr. sid. 6)

Rossini tonsatte en av hans dikter, blott en av dem, då skulle han avskrivna sin fordran. Han skulle till och med förbinda sig att varje dag, gratis, servera Rossini hundra ostron och en flaska gott vin till dennes döddagar.

— Vad säger du Bartolo, din kanalje! Räck mig ett notpapper och en blyertspenna. Fem minuter senare hade han uppfyllt ostronhandlarens önskan.

I Gioacchinos huvud trängde melodier som myror i en myrstack. På morgonen eller rättare sagt förmiddagen när han vaknade, grep han nothäftet bakom huvudkudden och fäste melodier på papperet. Vid ett tillfälle när han på det sättet med rasande fart nedkastade en du-

IM WUNDERLAND DES SCHACKPROBLEMS

I Tyskland utkom för någon vecka sedan en liten problembok av schackförfattaren Emil Ramin under titeln "Im Wunderland des Schackproblems". Ett strövtåg genom schackspelarnas önske- och drömland kallar författaren sitt verk. Boken är ägnad att popularisera schackkompositionen, vilket den onekligen har alla utsikter att lyckas med. Vi vill gärna rekommendera den till alla schackvänner. Den prydliga volymen kan rekvireras genom "Schackbulletinen", Postfack 176, Uppsala. Priset är kr 5:—.

Här nedan ett litet smakprov.

DET "VANSINNIGA" SCHACKPROBLEMET

En schacktidning hade en gång utlyst en kompositionsturnering där det gällde att komponera problem med någon "vansinnig idé". Hela världens problemförfattare inbjöds till tävlingen. Det gällde ju något helt nytt, något som ännu aldrig framställt!

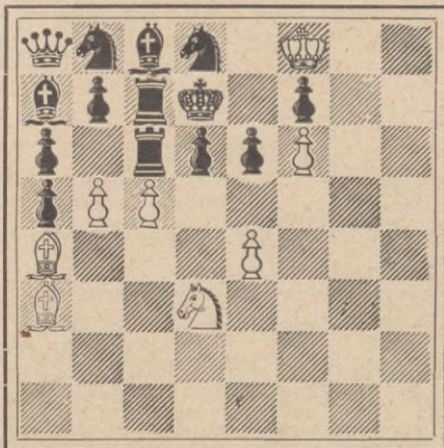
Många hundra problem inkom till tävlingen. En utvald jury av problemexperter tog vid för att granska tävlingsbidragen och sålla fram det "vansinnigaste" av alla "vansinniga" bidrag. Det tog veckor och månader för de lärda att gå igenom uppgifterna, gallra, bilösa och slutligen placera i olika pärmar med påskrifterna: "Bilösliga", "Dualistiska", "Inte tillräckligt vansinniga" m. m.

Till sist valde man ut en hög av de alla tokigaste alstren som skulle belönas med ansevärda penningssummor. Men det gällde ju att finna FÖRSTAPRISTAGAREN — vilket onekligen var den svåraste uppgiften. Efter många om och men enades jurymedlemmarna till sist och krönte följande komposition med hederstiteln "det vansinnigaste problemet som över-skuggar allt annat".

ett, tog ett vinddrag fatt i notpapperet så att det singlar bort över golvet. Med en förargad grimas grep han efter ett nytt notblad och kastade med obesvärad säkerhet ned en helt ny duett. Han besparade sig omaket att stiga upp och hämta papperet på golvet.

Betecknande för hans snabbhet är att "Barberaren i Sevilla" en av hans mest kända operor, en opera som för övrigt är lika sprängfylld av komiska poänger som en film i

P. G. Keeney
"Cincinnati Times" 1927

Matt i 5 drag

Det visade sig att domarna kunde sin sak! Det prisbelönade problemet vandrade genom hela världens schackpress. Det prisades till himmelen av såväl normala som vansinniga som det "vansinnigaste" man sett.

Dess författare blev berömd i en handvändning. Hans fotografi återgavs i alla schacktidningar i nya och gamla världen, han blev adlad och fick livstids ränta. Han fick "Stora Förtjänstorden" med band och fria resor på världens samtliga bus-sar, över- och underjordiska spårvägar och tåg, linbanor, båtar, flygplan, helikoptrar, reoplan och så förgyllde berömmelsens glans hans ålderdom.

Om någon av våra lösare är alltför normal för att kunna lösa det "vansinnigaste av alla vansinniga" problem vill vi hjälpa honom med att återge lösningen på sidan 34.

vilken bröderna Marx figurerar, tog honom endast tretton dagar att komponera.

Han engagerades av millionären Domenico Barbaia, en rätt rå och brutal typ. En dag kom Barbaia in i den våning som Rossini gratis disponerade i hans palats. Eftersom han kom på förmiddagen fann han naturligtvis Rossini djupt inslumrad.

— Vakna Maestro! Du är den lastaste människa som jag har mött i hela mitt liv! skrek Barbaia.

Rossini fick upp ett ovilligt öga som ogillande betraktade inkräkta-ren.

— Arbetar gör jag inte gärna, men ingenting med största nöje. Den där indolensen drev Barbaia till ursinne.

— Latmask! Klockan är tolv!

— Godnatt grobian! Rossini vände sig obekymrad om på andra sidan.

En hel del av sin tid använde Rossini till att göra nya erövringar bland Neapels damer. Just nu gällde det en signora vid namn Isabella Colbrand, en vacker spanjorska, cirka sju, åtta år äldre än han själv. Bilden stordes i någon mån av att hon var nyssnämnda Barbaias älskarinna. Både i egenskap av stjärna och i egenskap av älskarinna var hon dyr. Barbaia kom till Rossini och klagade:

— Senaste året kostade hon mig inte mindre än hundratusen franc.

Rossini var bara belåten över detta faktum. När han och signora Colbrand åtskilliga år senare gifte sig övervakade han noggrant att hon överskrev hela sin förmögenhet på honom. Han tackade vid skilsmässan några år senare genom att ge henne en tämligen mager livränta.

Barbaia visade vid denna tid inget agg mot dem. Han utropade teatraliskt:

— Tack gode gud att jag blev av med kvinnan som plockade så många vackra slantar av mig.

Betecknande för den snålhet som utmärkte Rossini under senare år är följande dialog mellan en turist och en infödd Bolognabo:

— Har inte Rossinis amorosa, signora Pellicier, ett hus här i närheten?

— Alldeles riktigt.

— Hon är rätt ung, va?

— Inte alls, inte yngre än girigbuken själv.

— Men rik är hon förstas?

— Rossini älskar henne, då måste hon vara rik.

— Älskar de varandra egentligen?

— Oerhört — den ene väntar bara att den andre skall dö så han får ärva.

Rossini dog 1868 och lämnade en förmögenhet efter sig på 2,5 millioner franc, en för dåtida förhållanden betydande summa.

Redaktionen ansvarar ej för insända manuskript, teckningar och foton, som ej beställts. För inköp av material etc. träffas redaktören måndagar kl 18—19 och fredagar kl 14—16.

BILDKRYSS Nr 9

ÄPPLE
 LAPP
 SLÄDE
 SKÖN
 VÄST-
 KUST-
 Ö
 FLYT-
 FÄG-
 LÄR
 BOR
 PÅ
 KUBA
 N
 E
 S
 A
 SURA
 SA
 RÄVEN
 MÄTT
 FÖR
 RO
 SKULL
 BESTU-
 LEN
 YTA
 JÄTTE-
 POR-
 TION
 RIKS-
 ORGA-
 NISA-
 TION
 ED
 OVIL-
 LIGA
 STEN-
 KUM-
 MEL
 VIL-
 KEN-
 TIO-
 PUNKT
 SÄNKA
 TON
 UR-
 SIN-
 NIGA
 SKYD-
 DAT
 SLAG
 PÅ
 KO-
 FOT
 FÄS
 AV
 BAR
 VAL-
 FETT
 FÄRG
 KRÄL-
 DJUR
 ELAKA
 OND
 KORT
 NUM-
 MER
 LÄDOR
 FÖR
 HÄND-
 LINGAR
 UTRÖP
 BYTE
 FALLA
 NU
 SOM
 BÄST
 LAGAN
 PUS-
 TAR
 MODA
 MOR
 SEGER-
 TECK-
 EN
 NÄST
 SIST
 KRETA
 OFÄR-
 DIG
 RAM-
 LÄR
 SVOR-
 DOM
 GRYN
 SÄNG-
 KOR
 FÄ UPP
 RÖD
 STÄMMA
 KVARN
 METALL
 VULKAN
 JURIST
 OPP
 TID
 FICK
 ORDERN
 UT-
 FÖRD
 FRÄMST
 MJUK
 OCH
 SLÄT
 DET-
 SAM-
 MA
 SORLE
 KLOK
 INGEN
 EJ
 VINST
 SPRIT-
 SORT
 GÄTT
 VILSE
 REK-
 LAM-
 LJUS
 TJATA
 LAPP
 KLOK
 FRODIG
 FATTA
 RASP
 PÅ SKA-
 RABORGS
 BIL
 FOT-
 BOLLS-
 PRO-
 FESSOR
 FÄGEL
 UNDER-
 HÅLLA
 SMIDIG
 SNEKAR
 SKEV
 GÅD
 SIDO-
 SORT
 FÄRGA
 RAG-
 LÄR
 TON
 GÖR SKÄDE-
 SPEL-
 AREN
 KNÖTA

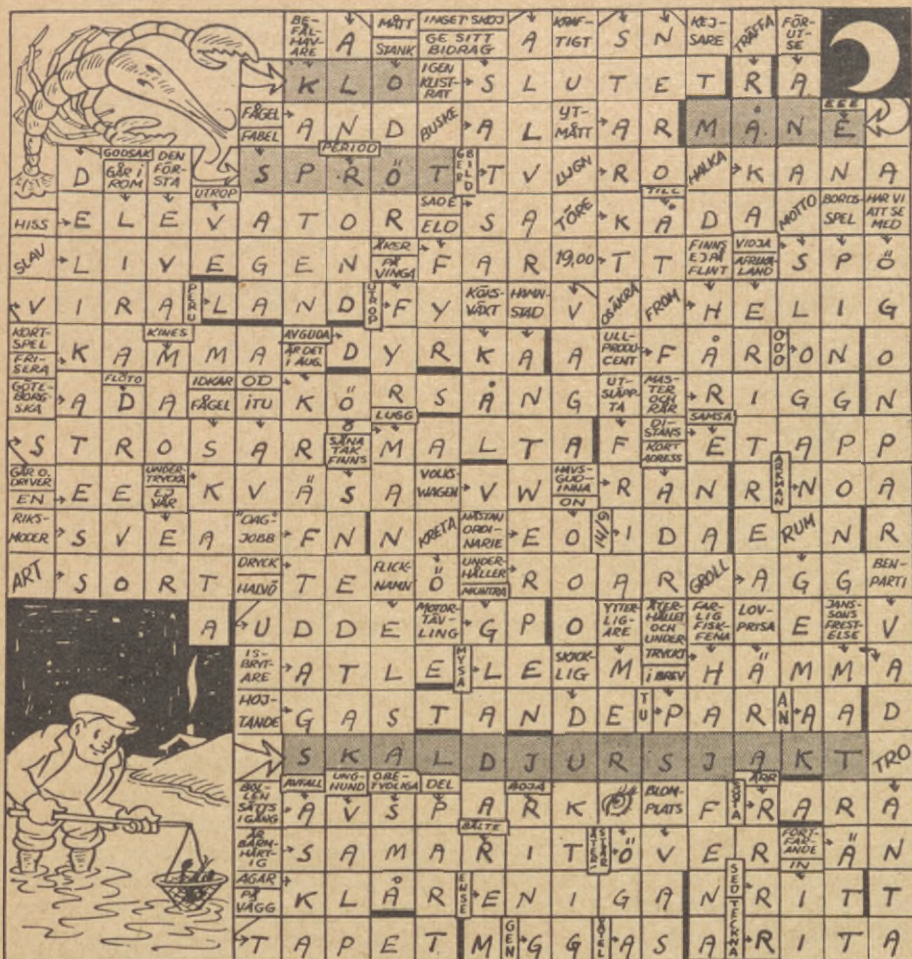
Namn: Adress:

Lösningarna måste vara Status' redaktion, Postbox 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 dec. 1958. För att komma

med i prislotningen skall tävlingsförsändelse vara märkt med orden "Bildkryss nr 9".

Tre priser utdelas, ett på 25 kr, ett på 10 kr och ett på 5 kr. Lösning och pris-tagarnas namn kommer i jan.-nr 1959.

Lösning till bildkryss nr 7

Rätt ifyllt ser bildkryss nr 7 ut på ovanstående sätt. Första priset à 25 kr vanns av hr Wald. Dahlborg, Friluftsvägen 22, Sundbyberg, medan andra priset

à 10 kr gick till fr. Junis Johansson, Morup 10, Långås, och tredje priset à 5 kr till hr Arne Johansson, Jämtlandsgatan 124, Vällingby.

● VÅRA BARN...

(Forts. fr. sid. 9)

att själv gestalta en av dessa figurer. Vissa seriemagasin däremot har faktiskt visat sig tjäna som *handböcker i brott*.

Som groteskt måste man beteckna det faktum, att denna serieimport från USA sorterar under den vackra rubriken "Kulturellt utbyte" med USA!

En tidig fostran av detta slag, kombinerad med en betänklig brist på föräldrarintresse för ur vilka källor barnen kompletterar sitt andliga bagage, torde näppeligen vara ägnad att rusta dessa för den dag de själva, på egen hand, måste ta upp kampen för livet. Det är en alldeles onödig miljöskada detta, att en ungdom inte redan på ett tidigt stadium väcks till insikt om att den själv utgör en — och mycket viktig — beståndsdel av samhället.

"Barnets århundrade" är en mycket vacker devis, vars innersta mening endast en reaktionär kan opponera emot. Den har dock numera tillräckligt lång tid bakom sig för att "barnen" i vissa åldersgrupper har hunnit ge prov på resultat, som aktualiserar frågan huruvida man inte kastat ut, åtminstone "en del" av barnet med badvattnet.

Utän respekt för föräldramyndighet saknas också själva grundvalen för respekt för skolmyndighet och samhällsmyndighet över huvud taget.

En socialkurators åsikt

Vi har i samband med denna artikel bett en av dem, som mer än de flesta, har kontakt med storstadsungdomen, socialkurator Harry Widemyr, chef för den s. k. nattpatrullen i Stockholm, att ge sin syn på saken.

Herr Widemyr, som utför ett be- hjärtat arbete i storstaden med att hjälpa missanpassad ungdom tillrät- ta, är helt införstådd med att denna missanpassning inte sällan kan föras tillbaka på en bristfällig hemupp- fostran. Det kan ofta bero på fattig- dom, barnen saknar erforderlig trygghet, men inte sällan på brist på ansvar.

Standardjaktet går sålunda ofta ut över barnen. Man ska naturligtvis ha bil och måste skrapa ihop pengar — och det går ut över barnen ofta nog. Modern måste t. ex. ta ett jobb och får därmed inte den tid, som hon skulle behöva för att helt ägna sig åt barnen. Barnen kommer på så sätt på mellanhand med åtföljan- de brist på trivsel i hemmet och fam- iljelivets oersättliga fostransmiljö får stå tillbaka.

Herr Widemyr är för sin del ock- så starkt kritisk mot en populär fö- reställning om "föräldrafritt" — dvs. att föräldrarna inte bör blanda sig i barnens liv. Därmer sammanhänger också en lika omotiverad kategori- uppdelning: viss sak för barn, dito för ungdom, dito för vuxna, dito för äldre.

— Denna kategoriuppdelning li- der samtliga parter av, säger hr Wi- demyr. En konstlad avskärmning av den ena familjemedlemmen från den andra kan aldrig vara av godo. Ung- domarna skjutsas helt enkelt ut på gatan när föräldrarna, vilket sker allt oftare efter spritens frisläpp- ning, ska ha en skiva hemma.

Herr Widemyr, som har stor er- farenhet av vilsekomna ungdomars problem, accentuerar ett allvarligt följdproblem till den bristande hem- uppfostran, som vår artikel avser rikta uppmärksamheten på.

Det visar sig nämligen, att när de ungdomar det här gäller, vunnit mogen ålder och ska bilda familj, *har de inte en aning om vad familj och hem vill säga.*

Detta leder givetvis till ödesdiga misstag och en på en höft tillkom- men hemmiljö för en kommande ge- neration som inger allvarliga far- hägor för den framtida utvecklingen.

Den primära fostran, fostran i hemmet, ger outplånliga intryck på ungdomen, och därför bör strålkas- taren framför allt inriktas just på hur den är beskaffad och något gö- ras så att den gestaltas på ett sätt, som bereder vägen för den uppväx- ande ungdomens anpassning till samhällslivet.

● **NEUROSEN VÄR...**
(Forts. fr. sid. 12)

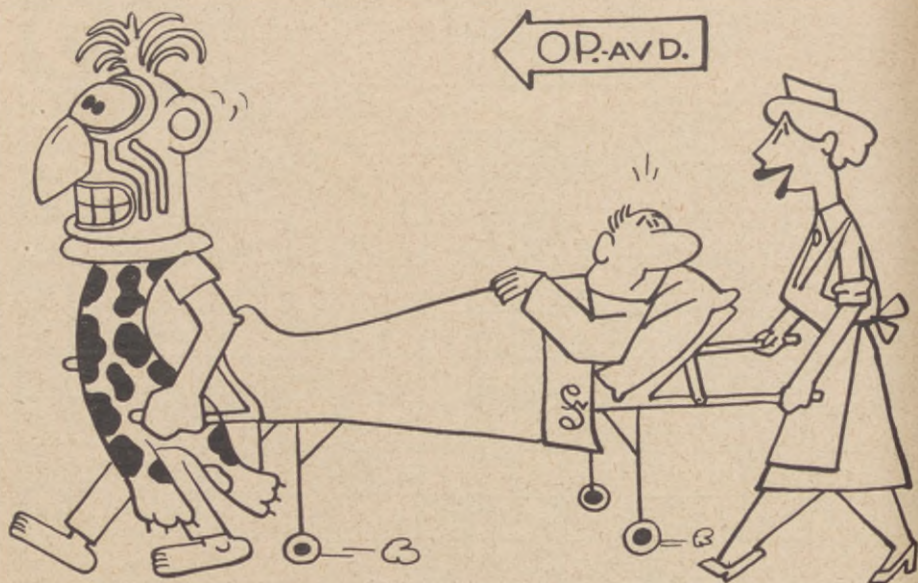
skam att ta igen sej på soffan efter middagen — om tillfälle därtill finns — tvärtom, det är ovanligt klokt. Och det är klokt att äta och dricka och röka med måtta, liksom det gagnar envar om sömnen är tillräcklig och kroppsvikten normal. Men det är hög tid att skynda långsamt. Karakteristiskt för dagens situation är att läkarna själva är angripna av stress, är för jäktade för att hinna med att ägna tillbörlig tid åt de nervösa åkommorna i samtiden. De får i första hand koncentrera sig på de akuta sjukdomarna, allt under det patienter med nervösa åkommor hopar sig i väntrummen, står i kö på väntelistor. Under denna väntan förvärras ofta de till en början kanske lindriga nervösa besvären.

Konung Saul lugnades av de toner som kom från Davidsharpan och gamle Maccenas, skalden Horatius vän, som led av svår sömnlöshet, fick ro i sitt sinne först vid ljudet av en sakta plaskande springbrunn. Dagens människa med resurser till sin tjänst som framlockat nya behov, hetsad av krav, skakad av spänningar, med ambitioner att fara till månen, saknar något väsentligt: inre frid. Men den måste hon nå fram till, hon måste ta sig tid, låta sig sövas till ro av en sakta plaskande springbrunn eller vågsköljet vid insjön, lyssna sej till lugn till en kantat av Bach. Det är lätt att säga att vi måste nå fram till inre frid, svårare är att nå den, att verkligen komma fram till lugn och harmoni. Men med lite kan man vinna mycket. Slå av på takten lite! Ta't lugnt! Kroppens varningssignaler när vårt psyke råkat i olag är inte att leka med. Då kan det vara slutlekt illa kvickt. Forskningen på det här området menar att när en människa finner allting påfrestande och tröttsamt, då känner hon vagt vad som menas med stress. Det lätta trycket eller nypet i hjärttrakten är också högeligen alarmerande: det kan mycket väl vara en hjärtinfarkt, dvs. en blodpropp som är på väg. Då är det lite väl sent att börja tänka om. Men inte för sent.

Schacklösning

Lösningen till problemet av P. G. Keeney:
1. Sd3—e5†, d6×e5. 2. b5—b6, La7×b6.
3. c5×b6, Da8—a7. 4. b6×a7, b7—b5. 5. a7×b8S matt!

Apropå läkarbristen

— Jo, det är docent Kvambo-Kvamby från Nya Guinea — han vikarierar för herr Anderssons vanliga doktor

● **DLR:s SOCIALKURS...**
(Forts. fr. sid. 7)

ganisations- och föreningsverksamheten. Förbundssekreteraren redogjorde för Rikskommitténs för partiellt arbetsföra verksamhet.

Som slutomdöme om kursen kan sägas att den bidragit till att skola och fostra fram en ny kader av aktiva och dugliga föreningsmän-

skor, som mer än väl är kapabla att i sina hemorter rycka in som styrelseledamöter, med uppgift att svara för den kurativa verksamhet, som de lungsjukas lokalföreningar måste bedriva. Intresset för kursen har varit stort hos föreningarna och man har verkligen bemödat sig om att få med kamrater, som har förutsättningar att komma förbundsverksamheten tillgodo.

Albert Fredin

jag tar igen
mej på

Solidar

restaurangerna

GOD MAT
I TRIVSAM MILJÖ

Jeppssons Pälsvaruaffär

Möllevångsgatan 31 B, Malmö

Tel. 176 59

MALMÖ

ooo

STILFULLT
och
VÄLGJORT ARBETE

Humana priser

HUVUDVÄRK?

ALBYL
hjälper

KÖP SOLSTICKAN

Vad är **PLM** ?

Svar: Det är signum på marknadens
förmämsta bleckplåtsförpack-
ningar tillverkade av

P AKTIEBOLAGET
PLÅTMANUFAKTUR

SIEVERTS

TVÅLAUTOMATER

i hygienens tjänst

Sieverts tvåauto-
mat användes i allt
större utsträckning
inom våra sjukhus,
industrier och i
offentliga tvättrum.
Användbar både för
flytande tvål och
desinfektions-
vätskor.

Sieverts tvåauto-
mat har patentsökt
tryckventil med li-
ten kontaktyta som
reducerar smitto-
risken till ett
minimum.

AB MAX SIEVERT, SUNDBYBERG

Prästgårdsg. 9. Tel.: 28 25 30. P. O. B. 55

Filial: Norra Larmg. 11-13. Tel.: 13 15 20 Göteborg

Gynna
svensk industri

**NYBYGGNADER
KLASSNINGAR
REPARATIONER**

KOCKUMS MEKANISKA VERKSTADS AB

En läkemedelsindustri på frammarsch...

medel mot tuberkulos

*PAS
Tibinide
Nupasal*

vitaminpreparat

*Multiplex
Bascoplex
Beviplex*

järnpreparat

*Guttafer
Di-Ferrosan
Ferro-B m.fl.*

Ferrosans verksamhet bygger på mångårig erfarenhet och givande samarbete med svensk medicinsk forskning.

Ferrosans forskning och produktion är huvudsakligen inriktad på vidstående läkemedelsgrupper.

FERROSAN — MALMÖ